БУГУН МАКСИМ ГОРЬКИЙ ТУҒИЛГАНИГА 100 ЙИЛ ТЎЛДИ

СОВЕТ АДАБИЁТИНИНГ ОТАХОНИ

БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ ВА МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

15 ЙИЛ ЧИҚИШИ

№ 61 (3799).

28 МАРТ ПАЙШАНБА 1968 ЙИЛ

Баҳоси 2 тийин.

Горький... буюк бадиий асарлари орқали ўзини Россия ва бутун дунё ишчилар ҳаракати билан чамбарчас боғлади.

В. И. ЛЕНИН.

БИЗНИНГ ГОРЬКИЙ

Инсоният тарихида шундай буюк сиймолар бўладики, улар кишилик умрининг сўнмас, порлоқ машъаллари бўлиб қолади. Асрлар, минг йиллар ўтган сайин ана шу буюк зотлар қолдирган табаррук обидалар инсониятнинг ёрқин йўлчи юлдузига айланади. Совет адабиётининг отахони, улуғ пролетар ёзувчиси Алексей Максимович Горькийнинг ижодиёти, унинг буюк хизматлари меҳнаткаш дунё халқлари олдида беқиёсдир.

Бугун совет халқи ва бутун тараққийпарвар инсоният Алексей Максимович Горький туғилган куннинг 100 йиллигини нишонламоқда. Унинг таланти буюк ва қудратли. Ишчилар синфининг ўз золимларига қарши олиб борган курашларида Горькийнинг хизматлари жуда улкан.

Горький рус халқининг, мамлакатимиздаги ҳамма халқларнинг ифтихори, совет адабиётининг асосчиси, буюк гражданин, гуманист, пролетар интернационалисти, бутун дунё пролетарларининг, Владимир Ильич Лениннинг содиқ дўсти, партиямизнинг идеология ишларидаги энг яқин ёрдамчиси эди.

Пролетариатнинг буюк санъаткори Горький ёшлик чоғлариданоқ доимо кишилар орасида бўлди. Волга бўйларини, Украина қирларини ва Закавказье тоғларини кезиб чиқди. У ердаги халқлар ҳаёти билан танишди. Горький Россия ишчилар ҳаракатининг биринчи қадамларини кўрди. У қаерда бўлмасин, меҳнаткаш ва жафокаш халқнинг оғир ҳаётига дуч келарди, уларнинг инқилобий кўтарилиш бўронларини юрагидан сезарди.

Россия ишчилар ҳаракатининг кўтарилиши, рус чоризмининг ҳалокатга юз тутиши Горький ижодининг асосий темаси бўлиб қолди. Горький уч рус революциясини кўрди ва уларнинг шиддатли бўронларидан нафас олиб, меҳнаткаш инсон тақдири ҳамда унинг келажаги ҳақида ўйлади. У истиқбол байроғи пировардида ишчилар синфи қўлида эканини кўз олдига келтирди. Горький инсониятнинг порлоқ келажаги меҳнаткаш халқ тақдири билан чамбарчас боғланганлигини ўз асарларида кўрсатишга интилди. Унинг «Она» повести янги тарих қаҳрамонлари ҳақидаги жанговар мадҳиядир. Буюк санъаткор Октябрь инқилобидан илгари ёзган бу машҳур асарида Россия ишчилар ҳаракатининг қудратли тўлқинларини, революцион ғояларини зўр маҳорат билан тараннум этди. Горькийнинг буюк дўсти, пролетариатнинг улуғ доҳийси В. И. Ленин бу асарга юксак баҳо берди.

Максим Горький Владимир Ильич Ленин билан 1905 йилнинг бўронли ҳаракатлари даврида танишган эди. Шундан кейин улар то умрларининг охиригача қалин дўст ва жанговар ўртоқ бўлиб қолдилар. Горький В. И. Лениндан кўп нарса ўрганди ва унинг кўрсатмаларига ҳамиша амал қилди. Ленин Горькийга зўр меҳр муҳаббат билан қарарди ва унинг ғоявий камолотига кўмаклашарди. Ленин Горькийни улкан талант соҳиби, пролетар санъатининг энг йирик вакили деб биларди.

Горькийнинг В. И. Ленин билан узоқ йиллар дўстликда бўлиши унинг йирик асарларида ўз ифодасини топиб борди. Ленин Горькийнинг Россия ишчилар ҳаракатининг куйчиси бўлишини истарди. Чиндан ҳам Горький доҳийнинг ана шу истагига жавоб берадиган даражага кўтарила олди. В. И. Ленин ибораси билан айтганда, М. Горький буюк бадиий асарлари орқали Россия ва бутун дунё ишчилар ҳаракати билан чамбарчас боғлади.

М. Горький социалистик реализм адабиётининг асосчисидир. У мамлакатимиз ижодий кучларининг ташкилотчиси, СССР ёзувчиларининг талабчан ва ғамхўр раҳбари эди. Горькийнинг эстетика ва санъатнинг партиявийлиги масалаларига бағишланган мақолалари ва нутқлари совет адабиёти ва прогрессив жаҳон адабиётининг кейинги тараққиётига жуда катта таъсир ўтказди.

Мамлакатимиз халқлари адабиётининг жонкуяр отахони М. Горький ўз нутқларидан бирида бепоён Ватанимизнинг қаерида бўлмасин, қандай адабий ҳаракат юзага келмасин, уни кузатиб, унга ёрдам кўрсатиши зарурлигини айтиб ўтган эди. 20—30 йилларда ижод этган кўпгина ўзбек қалам соҳиблари ҳам Горькийни кўришган ва унинг суҳбат-нутқларидан баҳраманд бўлганлар. Горький юбилейи муносабати билан кекса ёзувчиларимиз у билан бўлган ҳаяжонли учрашувлари ҳақида тўлқинланиб ёзмоқдалар.

Алексей Максимович Горький қўлига энди қалам олиб, ўзининг биринчи бадиий асарларини китобхонларга тақдим этаётган ёш ёзувчиларнинг илк ижодий қадамларини зўр эътибор билан кузатиб борарди ва уларнинг ижодий ўсишлари учун оталарча ғамхўрлик кўрсатарди. Улкан асарлари билан номлари жаҳонга машҳур бўлган ёзувчиларимиздан Михаил Шолохов, Константин Федин, Леонид Леонов, Садриддин Айний, Мухтор Авезов, Ойбек, Ғафур Ғулом ва бошқа қалам соҳиблари Горькийни ўз устозлари деб билганлар.

Адабиёт ҳақида Горький ёш ёзувчиларга берган маслаҳатлар ,унинг мақолалари катта тарбиявий аҳамиятга эга бўлган қимматли материаллардир. Бу нодир адабий материаллар ёзувчиларимизнинг кундалик ҳаётида уларнинг доимий маслаҳатчиси бўлиб хизмат қилмоқда.

Горький буюк санъаткор бўлиш билан бирга, улкан публицист ҳам эди. У, дунёда бўлаётган ҳамма воқеалардан доимо хабардор бўлиб, улар ҳақида газета ва журналларга мақолалар ёзиб турарди. У замон билан бирга яшарди, барча ноҳақликларга қарши ўз қалами билан зарба берарди, яхшиликларни улуғларди ва тараннум этарди.

Ўзбек совет адабиётининг тараққиёти учун М. Горький буюк устоз бўлиб хизмат қилмоқда. Горький ўз асарлари билан абадий барҳаётдир. Унинг деярлик ҳамма асарлари ўзбек тилига таржима қилинган. Машҳур пьесалари пойтахт ва область театрлари саҳналарида томошабинларга кўрсатилмоқда. Республикамиздаги кўпгина илмий-маданий муассасалар, колхозлар, мактаблар улуғ адиб номига қўйилган. Халқимизнинг буюк сўз санъаткорига бўлган меҳр-муҳаббати чексиздир.

Улуғ Горький ўзининг бир сўзида «Инсон номи мағрур жаранглайди!» деб айтган эди. Номи мағрур жаранглаган инсон бугун ўзининг буюк ёзувчисининг муборак 100 йиллигини зўр хурсандчилик билан нишонламоқда. Инсон бахт-саодати йўлида ўз умрини ва ижодини бахш этган кишилар асло ўлмайдилар. Улар ҳамиша башарият билан бирга яшайдилар. Шунинг учун ҳам бепоён мамлакатимизда, бутун дунёда Горькийни халқлар муборакбод этиб, «Ассалом, устоз!» демоқдалар.

А. НАВОИЙ ТУҒИЛГАН КУННИНГ 525 ЙИЛЛИГИ ОЛДИДАН

26 мартда Алишер Навоий туғилган куннинг 525 йиллигини ўтказувчи республика юбилей комитетининг навбатдаги мажлиси бўлди. Мажлис комитет раиси, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Ш. Р. Рашидов раислигида ўтди.

Юбилей комитети юбилей байрамларини уюштиришга боғлиқ бўлган бир қанча масалаларни қараб чиқди. А. Навоийнинг ўн томлик асарлар тўпламини рус тилида нашр этиш тўғрисида, улуғ шоир ва мутафаккир асарлари асосида сураткашлар яратган қадимий миниатюралар тўпламини чиқариш ҳақида, А. Навоий номидаги адабиёт музейининг биносини қайта тиклаш ишлари қандай бораётганлиги тўғрисида, байрамларда чет эллик меҳмонларнинг иштирок этиши ҳақида докладлар ва ахборотлар тингланди. Республика партия ва совет ташкилотларининг, Ўзбекистон ёзувчилар союзининг, «Главташкентстрой» ва бошқа муассасаларнинг раҳбарлари ана шу масалалар юзасидан юбилей комитетига ахборот бердилар.

Мажлисда юбилей тантаналарининг вақти белгиланди. Ўзбекистонда Алишер Навоий туғилган куннинг 525 йиллигини 1968 йил сентябрь ойида байрам қилиш ҳақида қарор қилинди.

(ЎзТАГ).

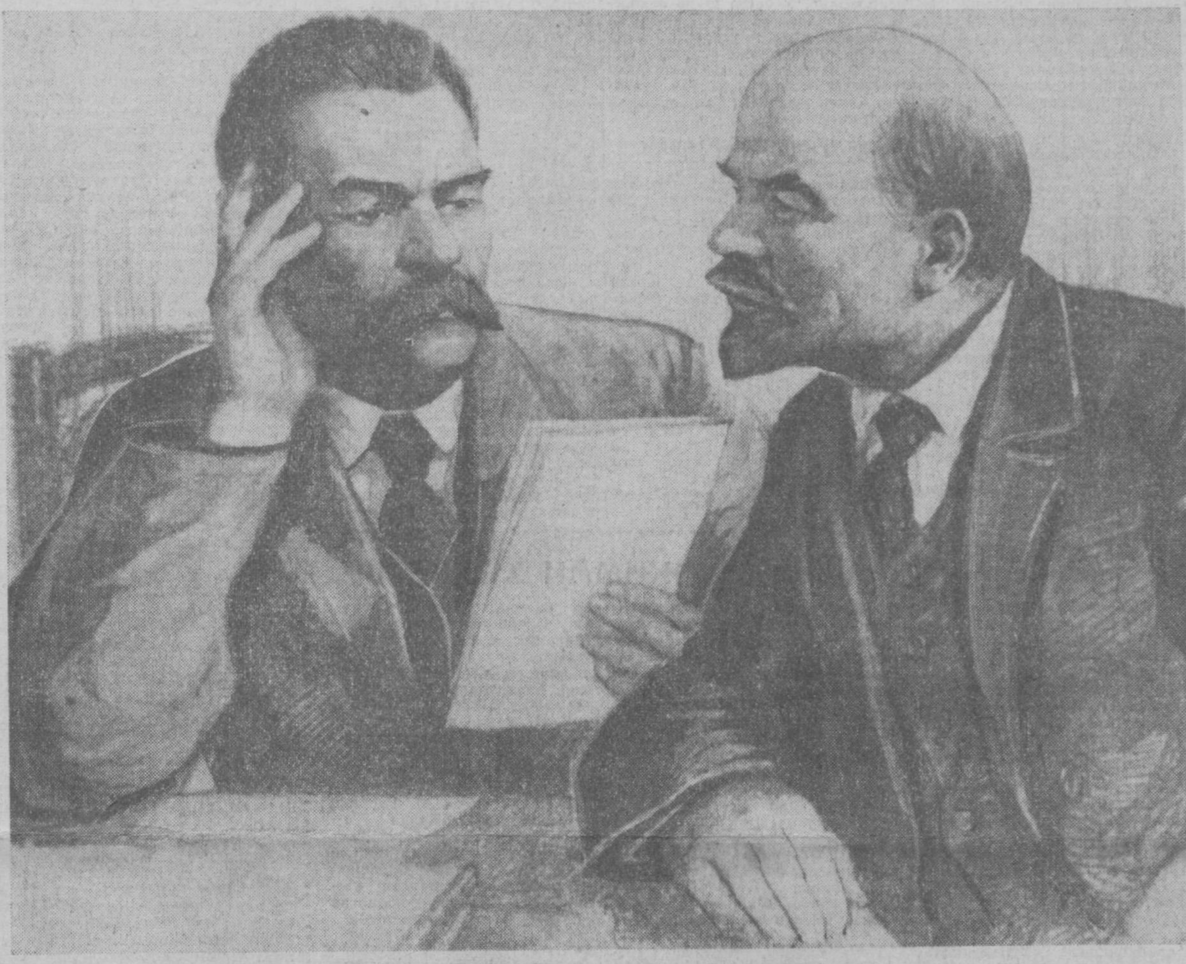

В. И. Ленин ва А. М. Горький. Рассом П. Васильев чизган расм, (ТАСС фотохроникаси).

АДИБ ТАРЖИМАИ ҲОЛИДАН

● Максим Горький (Алексей Максимович Пешков) 1868 йил 16 (28) мартда Нижний Новгород шаҳрида туғилди.

● Ота-онасидан жуда эрта етим қолган М. Горький болалик йилларини бобоси Каширин уйида ўтказди. 11 ёшидаёқ, Горький «одамлар орасида» бўлиб, ҳаёт пасти-баландликларига дуч келди.

● 80-йилларда Горький Қозон университетига ўқишга киришга ҳаракат қилиб кўрди. Шу ерда народниклар тўгарагига кириб, тарғиботчилик ишлари олиб бора бошлади, марксистик адабиётлар ўқиди. 1889 йилда қамоққа олинди.

● Ёзувчи биринчи маротаба матбуотда (Тифлисда чиқадиган «Кавказ» газетасининг 1892 йил 12 сентябрь сонида) «М. Горький» тахаллуси билан «Макар Чудра» ҳикоясини эълон қилди.

● В. Г. Короленконинг ёрдами билан 1895 йилда «Русское богатство» журналида унинг «Челкаш» ҳикояси босилиб чиқди.

● 1898 йил Горький ҳаётида ажойиб из қолдирди. Унинг «Очерк ва ҳикоялар» номи билан II томлик китоби босилиб чиқди. Бу асарлар катта муваффақият қозонди.

● 1901-1902 йилларда Горький Нижний Новгородда революцион ташвиқот ишларини олиб борди. Революцион фаолияти учун у қамоққа олиниб, сургун қилинди. В. И. Ленин «Искра» газетасида «самодержавие ҳукумати суд қилмасдан ва тергов ўтказмасдан Европанинг атоқли ёзувчисини қадрдон шаҳаридан чиқариб юборганлиги» сабабли норозилик билдирди.

ЗАРБДОР БРИГАДА

Ҳамза кўчасида яқиндагина кинотеатр қуриб фойдаланишга топширилганда шу ерда истиқомат қилувчи кишилар жуда қувонишганди. Бу кўчада ҳозир яна бир кўркам объект — 1000 ўқувчига мўлжалланган 23-мактаб биноси қад кўтармоқда.

Шу қурилишда ишлаётган Адҳам Раҳматов бошлиқ илғор бригада аъзолари Калинин майдонидаги «Гулистон» ресторанини қўлдан чиқаришда ҳам фидокорона ишлашган эди.

Бу бунёдкорларнинг номи бутун трестга машҳур. Ф. Тўхтаев, Л. Худаётов, И. Иванкин, П. Ғаффоров, Ш. Шодмонхўжаев каби пешқадамлар кунлик нормаларини 130-140 процентдан ошириб бажариб қурилиш материалларидан кўплаб тежаб қолишмоқда.

153-трестга қарашли 13-қурилиш бошқармасининг қўли гул бинокорлари бир неча йилдан бери юқори кўрсаткичларга эришиб келишяпти. Ҳозир бу анъана давом этяпти.

Қ. МУҲАММАДЖОНОВ.

ЎЗБЕК ЭНЦИКЛОПЕДИЯСИ

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИДА КЕНГАШ

26 мартда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетида бўлиб ўтган кенгаш «Ўзбек совет энциклопедияси»ни нашр этиш масалаларига бағишланди. Кенгашда республика министрликлари ва идоралари, илмий муассасалар ва ўқув юртлари, ижодий союзларнинг раҳбарлари, партия ва совет ходимлари, таниқли олимлар қатнашдилар.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари Р. Н. Нишонов республика тарихида биринчи бўлган энциклопедияни нашр этишга тайёргарлик кўриш тўғрисида ахборот берди.

Сўнгра кенгаш қатнашчилари Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг вице-президенти, ўзбек совет энциклопедиясининг бош редактори И. М. Мўминов докладини тингладилар.

Кенгашда таъкидлаб ўтилдики, энциклопедияни яратиш ишлари узоқ вақтдан буён олиб борилмоқда. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва республика Министрлар Совети энциклопедия нашр этиш тўғрисида қарор қабул қилиб, энциклопедия илм-фаннинг барча соҳалари юзасидан энг муҳим маълумотларни ўзида мужассамлаштирган универсал справочник бўлиши лозим ва ўзбек халқининг тарихий йўлини, социалистик экономика, фан ва маданиятни ривожлантиришда ўзбек халқи эришган муваффақиятларини, Совет Иттифоқи ва социалистик мамлакатлар қардош халқлари билан унинг мустаҳкамланиб бораётган дўстлигини, жаҳондаги бошқа мамлакатлар халқлари билан дўстона алоқаларини акс эттириши лозим, деб ҳисобладилар. Ана шундай қимматли нашрнинг чиқарилиши меҳнаткашларни коммунистик руҳда тарбиялаш ишини янада яхшилашга, уларнинг билими ва маданий савиясини оширишга ёрдам беради.

Ҳозир энциклопедияни тайёрлаш ишларининг ҳал қилувчи пайти бошланди. Ўзбекистон ССР Фанлар академиясида энциклопедиялар бўлими негизида шу йилнинг бошида илмий-тадқиқот институти ҳуқуқига эга бўлган ўзбек совет энциклопедиясининг бош редакцияси ташкил қилинди. Энциклопедиянинг редакцион коллегияси составига фаннинг барча соҳаларида шуғулланувчи республиканинг етмиш тўққиз энг йирик олими киритилди. Бу олимлар раҳбарлигида ўн бешта тармоқ илмий редакцияси иш олиб бормоқда.

Энциклопедияни тайёрлашда кенг жамоатчилик иштирок этмоқда. Жамоатчилик биринчи сўзлигининг лойиҳасини муҳокама қилди. Бу сўзлик асосида томнинг макети тузилган. Яқин вақт ичида иккинчи томнинг сўзлиги ва макети жамоатчилик муҳокамасига қўйилади. Биринчи ва иккинчи томи шу йилнинг ўзида саксон минг нусхада нашр этиш кўзда тутилмоқда. Кўп томли энциклопедиянинг умумий ҳажми олти юз печат листини ташкил этади.

Иш бошлаб юборилди. Лекин бу муҳим ишни муваффақиятли тугалламоқ учун унга ғоят зўр эътибор билан қараш, бу ишда республика халқ хўжалиги ва маданиятининг барча соҳаларида ишловчи мутахассислар жуда актив иштирок этишлари лозим. Республикадаги биронта министрлик ва идора, биронта илмий ташкилот, биронта олий ўқув юрти бу муҳим ишдан четда қолмаслиги лозим. Барча ижодий союзлар ва жамоат ташкилотлари ҳам бу ишда яқиндан туриб кўмаклашишлари лозим. Кенгашда Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг президенти О. С. Содиқов, Ўзбекистон ССР олий ва ўрта махсус таълим министри Т. А. Саримсоқов, А. Навоий номидаги адабиёт музейининг директори Ҳ. С. Сулаймонов ва Ўзбекистон ёзувчилар союзининг раиси К. Яшин ана шу ҳақда гапирдилар.

Кенгаш қатнашчилари катта совет энциклопедияси бош редакторининг биринчи ўринбосари Л. С. Шаумяннинг нутқини зўр қизиқиш билан тингладилар. Л. С. Шаумян Ўзбекистон партия ва совет ташкилотлари, республика олимлари ва барча жамоатчилиги энциклопедияни тайёрлашга катта эътибор бераётганликларини таъкидлаб ўтди.

Мамлакатимизда энциклопедия тузиш иши тобора кенг қулоч ёзмоқда. Сўнгги ўн беш йил ичидагина қарийб тўқсонта энциклопедик асарлар нашр этилди. Бу нашрларга бўлган талаб доимо ошиб бормоқда. Ҳозирги вақтда кўпайиб бораётган илмий ахборотлар, совет республикаларининг миллий маданиятлари тез юксалиб бораётганлиги буни тақозо қилмоқда. Миллий энциклопедиялар, шу жумладан ўзбек энциклопедиясини тайёрлаш ва нашр этиш ғоят катта воқеа бўлади.

Кенгашда КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Ш. Р. Рашидов нутқ сўзлади.

Кенгаш ишида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг бюро аъзолари ва аъзоликка кандидатлар И. Г. Анисимкин, Р. Қурбонов, Н. М. Матчонов, М. М. Мусахонов, Е. С. Насриддинова, М. Т. Турсунов, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари С. О. Азимов иштирок этдилар. (ЎзТАГ).

Калинин районидаги Охунбобоев номли колхозда эртаги экинларни экиш муваффақиятли якунланмоқда. Колхоз аъзолари бу йил дала ишларини барвақт бошлаб, сабзавот ва бошқа экинлардан мўл ҳосил етиштириш учун курашмоқдалар. Суратда: участка бошлиғи (чапдан ўнгга) Меҳмон Қурбонов звено бошлиғи Олим Исмоилов билан экилаётган ош лавлаги қаторларини кўздан кечирмоқдалар.

Н. Тўраев фотоси.

БЕКОБОДДАН ХАБАРЛАР

ЙИЛЛИК ПЛАН БАЖАРИЛДИ

«Победа» колхозининг чорвадорлари биринчи кварталнинг ўзидаёқ 240 центнер бўрдоқи гўшти топшириб, йиллик планни бажариб қўйишди.

Бундай қувончли ютуқни қўлга киритишда молбоқарлардан П. Жонмирзаев ва Ў. Нишоновларнинг ҳиссалари катта бўлди. Улар 120 бош қорамолнинг ҳар биридан ўртача 220—240 килограмм вазнда гўшт олдилар. Меҳнатсевар чорвадорлар давлатга қўшимча яна 100 центнер гўшт етказиб беришга аҳд қилдилар.

Шунингдек, Дзержинский номли колхоз сут соғувчилари ҳам давлатга сут топшириш бўйича биринчи квартал планини муддатидан олдин бажардилар.

ДОН ЭКИШ ТУГАЛЛАНДИ

— Районимиз ғалакорлари,— дейди район ишлаб чиқариш бошқармасининг агрономи ўртоқ М. Усмонов — шу кунгача пландаги 3167 гектар ўрнига 3377 гектар майдонга кузги ва баҳорги дон экиб, бу соҳадаги планни ортиғи билан бажардилар. Шу кунларда улар кузги ва баҳорги экинларни сифатли парвариш қилишяпти.

Ф. ЗИЁДУЛЛАЕВ.

УСТОЗ БИСОТИДАН

ТУРМУШДАГИ ёмонликни ҳам яхшиликни билгандай аниқ ва пухта билиш керак. Мумкин қадар кўпроқ билиш керак. Тажриба қанчалик ранг-баранг бўлса, у кишини шунча юқори кўтаради, тушунча кенгаяди.

* * *

...ЯХШИ ишлаш — яхши яшашдир.

...Инсон ўз қобилиятларидан фойдаланиш йўлларини шундай билмоғи керакки, бу қобилият адо бўлмасин, борган сари ривожлансин.

* * *

МЕН ҳамиша қорин тўйғазиш устида жуда кўп ғамхўрлик қиладиганлардан нафратланардим. Гап бунда эмас! Инсон тўқликдан баланд туради.

* * *

ИНСОН — мўъжиза, дунёга ягона мўъжизадир.

ИНСОНДАГИ ҳамма нарса — инсонлар учун!

* * *

МЕН меҳнатнинг нималигини биламан: бу ер юзида барча шодхуррамлик, барча яхшироқ нарсаларнинг манбаидир.

ОЗГИНА бўлса ҳам, ўз ақлинг бўлсин.

* * *

ЭНГ ЯХШИ лаззат, ҳаётнинг энг зўр хурсандчилиги — ўзингни кишиларга керакли ва яқин ҳис этишдир.

* * *

ҲАҚИҚАТ — озод кишининг худосидир! Ёлғон — қуллар ва хўжайинларнинг динидир.

* * *

УЗИНГНИ аяма — бу ер юзида энг фахрли, энг гўзал донишмандликдир.

* * *

ДОИМО ўқиш керак, ҳамма нарсани билиб олмоқ лозим! Қанчалик кўп билсанг, шунчалик кучли бўласан.

* * *

БОЛАЛАРНИ севишни товуқ ҳам уддалай олади. Аммо, уларни тарбия қила билиш талант ва ҳаётни чуқур билишни талаб этадиган энг улуғ давлат ишидир.

* * *

БИЛИМ манбаи — китобни севингиз!

* * *

МЕН ўзимдаги ҳамма яхши хислатлар учун китоблардан миннатдорман.

* * *

ТАЛАНТ ишга бўлган муҳаббат орқали ривожланади ва у, ҳатто ўз моҳияти билан фақат ишга ва иш жараёнига бўлган муҳаббатдан иборатдир, дейиш мумкин.

* * *

БИЗНИНГ санъатимиз воқеликдан юқори туриши ва инсонни воқеликдан ажратмагани ҳолда, ундан юксакроқ кўтариши керак.

* * *

БИЗНИНГ танқидчилигимиз одатда жуда шошқолоқлик билан мақтайди ва қоралайди:ю, лекин етарли даражада яхши, ҳамда диққат билан ўқимайди.

* * *

ГУЗАЛ, етук ва бақувват асарлар яратиш қўлларидан келадиган кишиларга ёрдам бериб, йўлйўриқ кўрсатилмаса, дилларидагини рўёбга чиқаролмасликлари, истеъдодлари маҳв бўлиши мумкин.

ЮБИЛЕЙ КЕЧАЛАРИ

Куни кеча шаҳримиздаги 119-мактабда ҳам мана шундай қизиқарли кечалардан бири бўлиб ўтди. Кечада ўқувчилар томонидан тайёрланган «Горькийнинг таржимаи ҳоли, «Горький ва ўзбек адабиёти» деган мавзуларда қизиқарли докладлар тингланди.

Шундан сўнг 10-«А» синф ўқувчиси Ғ. Раҳматуллаев «Она» повестидан Павел Власовнинг суддаги нутқини, 9-«А» синф ўқувчиси М. Норматова «Бўрон қуши ҳақида қўшиқ»ни ҳамда бир группа ўқувчилар Горький ҳақида ёзилган шеърлардан ўқиб бердилар. Кеча жуда қизиқарли ва мароқли ўтди.

М .УМАРОВ.

МАНГУ ВА МАҒРУР НОМ

Лазиз ҚАЮМОВ,

филология фанлари доктори, профессор.

УЛКАН ТАЛАНТ СОҲИБИ

Ҳар бир катта истеъдод албатта кўп қиррали бўлади. М. Горький ҳам шундай эди. У публицист, ёзувчи ва драматург, болалар адиби, адабий танқидчи ва назариётчи олим, улкан жамоат арбоби ва ёш адибларнинг тарбиячиси, кўп миллатли совет адабиётининг раҳбари ва қатор нашрлар ташаббускори эди.

М. Горький ижоди учун энг характерли белги — инсонга бўлган тубсиз муҳаббатдир. Инсон ижтимоий зулм остида азоб чеккан ўша машъум замонлардаёқ унинг ҳақини ҳимоя қилган адиб гуманизмнинг бош шиорини ифодалаб «Инсон — мағрур жаранглайди!» — дея ҳайқирган эди.

Улуғ рус ёзувчиси Максим Горький ўзининг барча асарларида шу инсонпарварлик ғояларини ифода этди. Унинг бош ижобий қаҳрамонлари ўзларининг инсоний ҳуқуқлари учун, ижтимоий адолатни ўрнатиш учун курашга бел боғлаган кишилардир. Уларни адиб гоҳ Бўронқуш ёки Лочин мисолида рамзий қилиб, гоҳ Павел Власовга ўхшаш ғоят конкрет образларда улуғлайди.

Шунинг учун ҳам Горький жаҳон маданияти тарихида пролетариатнинг оташин куйчиси сифатида, жаҳон маданиятини революцион кураш билан чамбарчас боғлаган адиб сифатида қадрлидир. Бу ҳолни В. И. Ленин ҳам қайта-қайта таъкидлаб, ёзган эди: «Горький буюк бадиий асарлари орқали ўзини Россия ва бутун дунё ишчилар ҳаракати билан чамбарчас боғлади».

Кўпқиррали талант соҳиби Горький ўзининг баракали ижоди билан рус адабиётида янги саҳифа очди. Унинг илк асарларида романтик кўтаринкилик, «Макар Чудра», «Қиз ва ўлим», «Изергиль кампир» каби асарлардаги қаҳрамонлик пафоси уни ўқувчилар оммасига манзур қилди.

Унинг «Болалик», «Одамлар орасида», «Менинг дорилфунунларим» каби асарлардан иборат бўлган автобиографик трилогияси жам. бўлиб, инқилобдан аввалги давр рус ҳаётининг энциклопедиясини ташкил қилди. Ўтмишнинг аянч томонларини очишда «Фома Гордеев», «Учовлон» каби Горькийнинг йирик эпик полотнолари ҳам юксак таҳсинга сазовор.

Рус романи тарихида М. Горькийнинг «Артамоновлар иши» асари алоҳида ўрин тутади. Унда бутун бошли бир синф — буржуазиянинг туғилиш, тараққий топиш ва таназзул тарихи ғоят ҳаққоний тасвирланган.

Ўзининг «Она» повестидаги қатор образлари билан ва «Клим Самгиннинг ҳаёти» эпопеясидаги Кутузов образи мисолида М. Горький революцион синф вакилларининг ёрқин типларини яратди.

М. Горький драматургияси жаҳон театри тарихидаги янги этапни бошлаб берди. У жамият билмаган ва танимаган ялангоёқларни саҳнага олиб чиқди. «Тубанликда» пьесасининг қаҳрамонлари орқали адиб ҳаётнинг янги бир соҳасига одамларнинг диққатини қаратади. Аммо, Горький уларга раҳм қилишни, хайру сақада беришни тиламайди, балки инсониятнинг бошига балолар, оғир кулфатлар келтирган ижтимоий тузумни қаттиқ қоралайди.

М. Горький ўз ижоди билан адабиётимиз тарихида социалистик реализм ижодий методининг ёрқин намуналарини намойиш қилди. Бир қанча назарий мақолаларида эса социалистик реализмнинг туб принципларини илмий жиҳатдан асослаб берди.

Устоз Горький таълим бериб айтган эдики, «адабиётимизнинг асосий қаҳрамони меҳнат аҳли бўлиши лозим. Зотан, инсоннинг гўзаллиги унинг меҳнат жабҳасидаги маҳорати билан белгиланади». Бу фикрларнинг исботини совет адабиётидан юзлаб мисолда кўрсатиш мумкин. Мазкур ҳол Горький таълимоти ва анъаналари бугунги адабиётимизнинг асоси эканлигини кўрсатади.

Совет адабиётининг отахони М. Горький ёш адибларнинг энг ғамхўр устози эди. К. Федин, Л. Леонов, В. Иванов, Л. Сейфулина каби ўнлаб таниқли адибларга Горький шахсан йўл кўрсатган, уларни адабиётга олиб кирган. Горький кўпмиллатли совет адабиётининг моҳир ташкилотчиси эди. Шунинг учун ҳам уни украин Иван Ле, қозоқ Мухтор Авезов, туркман Берди Кербобоев ва бошқа ўнлаб адиблар ўз устозлари деб биладилар.

Барча совет адибларининг Горький ҳақидаги фикрларини ифода қилиб, Ўзбекистон ёзувчилари 1932 йилда унинг ўзига ёзган табрик хатларида бундай деган эдилар: «Максим Горький адабиёт майдонига кирганидан тортиб, то ҳозирги кунга қадар Россия ва бутун дунё ишчилар ҳаракатининг инқилобий курашига узвий ва фаол иштирок этиб келган, шу буюк синфнинг курашида камолга етган, курашчан, ташкилотчи ва ўзгартирувчи санъаткордир. Унинг асарлари — ишчилар синфининг капитални итқитиши учун бўлган курашда машъаллик, большевизмнинг штурмачи юришларида кучли қуроли ролини ўйнаган шоҳ асарлардир. У бизга шўро адабиёти кадрларига, буюк пролетар синфининг ғоявий устунлиги учун қандай курашмоқлик, душманни қандай пачақламоқ, ҳаётни қандай ўзгартирмоқ ва уни қандай усуллар билан ўрганмоқ кераклигини ўргатади».

МЕҲРИБОН МУРАББИЙ

Совет ҳокимиятининг биринчи йилларидан бошлабоқ Ўрта Осиё газета-журналларида М. Горькийнинг турли асарлари ёки улардан парчалар босилар эди. 1920 йилдаёқ Қўқонда «Мешчанлар» пьесаси қўйилган бўлиб, тез орада устоз драматург асарлари репертуарларимиздан мустаҳкам ўрин олади. Устоз адибнинг деярли барча насрий асарлари энг моҳир ёзувчилар томонидан олдинма-кетин таржима қилиниб, ўзбек тилида катта тираж билан бир неча марта нашр этилди. Унинг ижоди ўзбек ўрта ва олий мактабларида ўрганила бошланди. Шундай қилиб, Максим Горький ўзбек халқининг севимли адибларидан бири, ўзбек адибларининг севимли устозига айланди.

Совет адабиётининг отахони бўлган, М. Горький съездимизда ўзимиз сайлаган расмий раҳбаримиз ҳам эди. У кўпмиллатли совет адабиётининг тараққийси учун тинмай ғамхўрлик қилар ва бу соҳада ҳар бир ютуқни зўр хурсандчилик билан қайд этар эди: «Агар мен 20-йиллар билан 30-йиллар орасидаги ўн йиллик ичида революция руҳи билан яратилган муҳим нарсалар тўғрисида ахборот ёзадиган бўлсам, бу мақолачани Ереванданн Архангельсккача, Минскдан Киев, Харьков, Новосибирск орқали Тошкент, Ростов ва озми-кўпми ғайрат билан янги совет адабиёти яратилаётган бошқа ҳамма пунктларга ҳам назар ташлаб ўтиб, то Владивостоккача чўзиб борган бўлардим», — деб ёзган у бир мақоласида.

Кўриб турибсизки, ғайрат билан янги совет адабиёти яратилаётган пунктлар қаторида А. М. Горький 20—30 йиллар орасидаги Тошкентни ҳам тилга оляпти. Хўш, бу адабиётни яратаётганлар ким эди? Улар Ҳамза Ҳакимзода Ниёзий, Абдулла Қодирий, Садриддин Айний, Ойбек, Ғафур Ғулом, Ҳамид Олимжон, Яшин, Уйғун, Назир Сафаров, Зиё Саид ва бошқа шу кунда номи элда машҳур адиблар эди. Бу адибларнинг ижодий муваффақиятига сабаблар кўп бўлган. Шу сабаблардан бири уларнинг Горькийдек устози бўлганлиги ва шу устоз таълими остида тарбия олганлигидир.

Ўзбек совет прозасининг улкан устозларидан бири Абдулла Қодирийнинг тарихий романларида Горькийнинг тарихий материалга муносабати, ўтмишни шу бугунги кун кўзи билан баҳолаши, кенг эпик тасвирдаги тажрибалари таъсирини сезиш қийин эмас.

Садриддин Айний М. Горький асарлари билан таржимасида танишганини, улар ижодига таъсир ўтказганини ўзи қайд қилади: «Унинг асарларида янги мавзу топдим, айрим типларни характерлашга ўргандим. Горький повестлар, ҳикояларда ва романларда халқ адабиётидан ва афсоналаридан усталик билан фойдаланган. Мен ҳам ундан шу санъатни ўргандим...».

Максим Горький ғамхўрлик билан парвариш қилган миллий адабиётлар жуда тез ривож топди. Янги-янги санъаткорларнинг номи ва асарлари билан бойиди. Буни ўзбек адабиёти мисолида яққол кўриш мумкин.

«Горькийнинг сиймосига сажда этишга қадар муҳаббатим зўрдир унга!» — деб ёзган атоқли ўзбек адиби Ойбек. У ўзининг эпик полотноларида устоз Горький анъаналарини давом эттирди, ривожлантирди. Максим Горькийнинг «Артамоновлар иши» романида тасвирланган воқеанинг ўтмиши, ҳозири ва келажаги деб белгиланган уч бирликни «Қутлуғ қон» романида ҳам сезиш мумкин.

«Энг севган ёзувчим М. Горький эди. Мен у кишининг асарларидан «Она», «Тубанликда», «Одамлар орасида», «Менинг дорилфунунларим»ни айниқса севиб ўқир эдим ва у кишидан кўп нарса ўрганган эдим», — деб ёзган эди ўзбекнинг яна бир таниқли адиби Ғафур Ғулом.

Максим Горький асарлари адибларимиз онгига қанчалик таъсир этганини Ҳамид Олимжон яхши айтиб ўтган: «Бу 1928 йилларда эди... Горькийнинг «Менинг дорилфунунларим» китобини ўқидим. Бу ўқиш энг аввал менинг роман ва ҳикоя китоблари ҳақидаги тушунчамни парча-парча қилди. Иккинчидан, у менинг ўй ва хаёлларимга шунчалик таъсир қилдики, мен буни ҳозир ҳам яхшилаб айтиб беришдан ожизман.

«Менинг дорилфунунларим» ва «Она» повестида тасвир қилинган ҳодисаларнинг ҳаммаси ҳам эсимда қолмаган, лекин бу икки асарнинг мени қанчалик тарбия қилгани сира ҳам эсимдан чиқмас».

Бир гуруҳ ўзбек адиблари Максим Горький билан шахсан учрашганлар ва унинг суҳбатида бўлганлар. Абулқосим Лоҳутий, Садриддин Айнийлар билан баробар Абдулла Қодирий, Ғафур Ғулом, Ҳамид Олимжон, Ғайратий, Ойдин, Ҳусаин Шамс, Раҳмат Мажидий, Назир Сафаров ва бошқа бир қанча адибларимиз Максим Горький билан қилган суҳбатларидан, унинг докладларидан ўзлари учун ибратли хулосалар чиқарганлар.

Максим Горькийнинг бадиий ижод ва социалистик реализм ҳақидаги мақолалари ҳам унинг тарбиячилик соҳасидаги фаолиятида катта роль ўйнаган. Хусусан, адабиётшунос олимлар учун Горькийнинг типиклик, конфликт, сюжет, бадиий асар тили ҳақидаги фикрлари жуда қимматлидир.

ШАРҚДАГИ ШУҲРАТИДАН БИР ШИНГИЛ

А. М. Горький, «санъат худди қуёшдек одамда ғайрат уйғотади», деган эди. Чиндан ҳам Максим Горькийнинг ижодий санъати Россиядан чиққан бир қуёшдек оламаро тарқалди ва фақат Европа, Америка, Африка, Австралия қитъаларидагина эмас, Осиёда ҳам миллионлаб ўқувчиларга ва кўп адибларга ғайрат манбаи бўлди. Зотан, у жаҳон тарихидаги янги адабиётнинг байроқдори эди. «Янги адабиётнинг байроғида — Горькийнинг юраги, бу қалбда эса — оламга тинчлик туйғуси!» — деган эди машҳур ҳинд адиби Кришан Чандр.

Шарқшунос олима Дониё Валиева Максим Горькийнинг Шарқ халқлари тилларидаги нашрлари ва шарқ адиблари ижодига таъсири ҳақида қизиқ маълумотлар берган бир мақоласида шундай деб ёзган эди: «У Шарқнинг Сун Ят-Сен, Кришнаварма, Кама каби жамоат арбоблари билан ёзишмаларида мустамлака ва эзилган халқларнинг ҳомийси сифатида, интернационалист ва гуманист сифатида намоён бўлган эди... 1907 йилда Мисрда муаллим ва таржимон Салим Қуббайн томонидан Горький асарларидан тўплам нашр этилди... Эронлик олим Саид Нафисий Горькийнинг дастлабки ҳикоялари Эронда 1908 йилда таржима бўлганини хабар қилади... Горький вафотидан сўнг Шарқнинг ҳамма мамлакатларида мотам мажлислари ўтказилди, газета ва журналлар бу хусусда катта-кичик мақолалар эълон қилдилар. Горький ҳаёти ва ижоди ҳақида китоблар таржима этилди.. Эронда «Максим Горький хотирасига» номли тўплам, «Меҳр» журналида унга бағишланган мақолалар босиб чиқарилди. Дамашқда чиқадиган «Аттолеъа» журнали унинг ижодига бағишлаб махсус сон чиқарди... Ҳиндистонда эса Горькийнинг энг кўп тарқалган асари «Она» повестидир. 20-йиллардан бошлаб бу асарнинг бир неча таржимаси эълон қилинган бўлиб, уни ҳозир ҳиндий, урду, маратх, банголи, тамил, мадаялам ва бошқа тилларда сўзловчи халқлар ўз тилларида ўқимоқдалар...»

1967 йилда Цейлонда бўлганимда мен Максим Горький асарлари бу мамлакатда қанчалик машҳур ва маъқул эканлигини қалбан ҳис қилдим. 11 ноябрда Коломбонинг этагида Нучегода деган ерда жойлашган будда университетини кўргани бордик. Совет олимларини «Видьодая» университетининг вице-канцлери руҳоний арбоб Раҳўла қабул қилди. Суҳбат охирида биз университетга Максим Горькийнинг портретини эсдалик учун тақдим қилдик.

Суратни ола туриб, Раҳўла ҳаяжон билан гапира кетди:

— Максим Горький жаҳондаги энг ажойиб адиблардан бири. У халқдан чиқиб, халқни ўйлаб ижод қилган. Мен унинг асарларини яхши кўраман. Инглиз тилида ўқиганман.

Цейлон халқининг атоқли адиби Мартин Викрамасинге билан учрашганимизда суҳбат яна ижод, адабиёт ва Горький ҳақида кетди:

— Мен Горькийнинг асарларини 17 ёшимдан буён ўқийман, — дейди Мартин ғурур билан.

Уни эшитиб туриб ичимда ҳисоблайман. Ҳозир у 77 ёшда, демак, 1907—1908 йиллардан буён у Горькийни билади, ўқийди. М. Викрамасинге Горький ижодини жуда юқори баҳолаб, уни адибларга ибрат қилиб гапирди.

Бу Цейлон адабиёти отахонининг жуда қатъий фикри. Шунинг учун у Горький мавзусига бир неча марта мурожаат қилган.

Шундай қилиб, М. Горький ўзининг обрўси ва асарлари билан она-Ватанининг сарҳадларидан анча йироқда ҳам унинг обрўйига обрў қўшмоқда.

Максим Горькийнинг ижоди оламшумул аҳамиятга эга. Бу ерда айтилганларнинг барчаси шулардан бир шингил.

Ҳақиқий истеъдодлар ҳақида гап кетганда, айтадиларки, уларнинг устидан ҳатто вақт ҳам ҳукмронлик кучини йўқотиб қўяди. М. Горький шундай даҳолардан бири. Юз йил унинг мангу ҳаётидан бир қадам! холос. Нафосатни қадрлайдиган инсонлар дунёда бор экан, Горький сингари улуғ санъаткорлар ҳамиша барҳаёт бўлади.

АДИБ ТАРЖИМАИ ҲОЛИДАН

● **Биринчи революция арафасида М. Горький драматургия соҳасида қалам тебратиб, капиталистик жамият иллатларини фош этувчи жанговар социал-сиёсий руҳдаги пьесалар ёза бошлади. «Мешчанлар» (1901) ва «Тубанликда» (1902) пьесалари шулар жумласидандир. 1904-1905 йилларда интеллигенция, унинг халққа ва революцияга муносабати ҳақида пьесалар («Дачниклар», «Варварлар», «Қуёш болалари») ёзди.**

● **1902 йилда М. Горький фахрий академик қилиб сайланди, бироқ Николай II нинг амри билан Фанлар академиясига ўтказилган сайловлар бекор қилинди. Самодержавиенинг ўзбошимчалигига қарши норозилик сифатида фахрий академиклардан Чехов ва Короленко ўз дипломларини қайтариб бердилар.**

● **1905 йилнинг 27 ноябрида В. И. Ленин ва М. Горький биринчи марта учрашдилар. Бу учрашув улар ўртасидаги кўп йиллик дўстликнинг бошланиши эди.**

● **1906 йилда М. Горький партия топшириғи билан Америкага борди. Партия унга чет элда рус революцияси ҳақидаги ҳақиқатни айтиб беришни, большевикларнинг партия кассасига пул йиғишни топширган эди.**

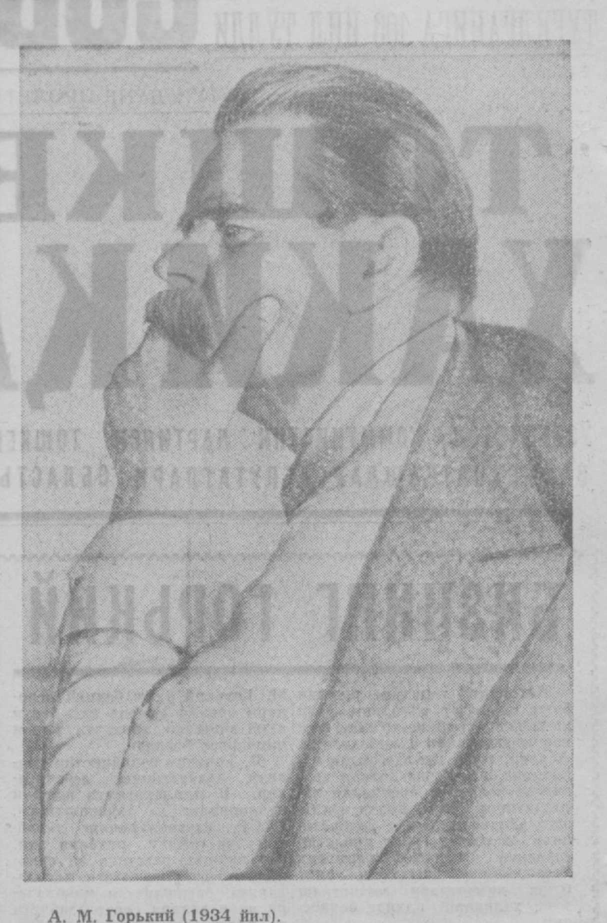

А. М. Горький (1934 йил).
Э. Евзерихин фотоси, (ТАСС фотохроникаси).

УНУТИЛМАС УЧРАШУВ

Мен 1929 йили ёзда Ялтадаги Файзулла Хўжаев номли «Ўзбекистон» санаторийсига борган эдим. Орадан ўн кунча ўтгач, Алупка шаҳарчасидаги подшо саройига экскурсияга чиқдик. Мен билан Ўзбекистон прокуратураси ходими Н. Қосимхонов ҳамда Ўрта Осиё тери ошлаш трестининг бошлиғи А. Азимов бирга эди.

Сарой дарвозасига етганимизда узоқдан учта енгил машина кўринди. Биз қизиқиш билан ўша томонга қарадик.

Зум ўтмай машиналар сарой дарвозаси олдига келиб тўхтади.

Машиналарнинг биридан барваста, хушмўйлов киши тушиб, биз билан саломлашаркан, ўзини Максим Горький, деб таништирди. Сўнг учаламизнинг касб-коримиз, қаердан келганлигимизни суриштирди. Мен Андижоннинг Асака район партия комитетининг секретари эканлигимни айтдим. У менга жуда кўп саволлар берди. Рус тилини яхши билмаслигимга қарамай Носимхон, Аҳмаджонларнинг кўмагида Горький саволларига тўлиқ жавоб беришга ҳаракат қилдим.

Қўлимда араб алифбесида чиққан Абдулла Қодирийнинг «Ўтган кунлар» романи бор эди. Горький бу китоб муаллифи, кўтарилган мавзу ҳақида суриштирди. Биз роман ҳақида сўзлаб бердик.

Савол-жавобдан сўнг сарой атрофидаги боғни биргаликда сайр қилдик. Боғдаги меваларнинг қай бири бизнинг Асакамизда борлигини айтдик. Орадан икки кун ўтгач, учаламизга Ялта истироҳат боғига таклифнома келди. Боғда Максим Горький партия ахлоқи ҳақида жуда мароқли доклад қилди.

Гарчан бу тарихий учрашувга 39 йил ўтган бўлса-да, улуғ инсон доимо кўз ўнгимда жонланиб туради.

Ғани ЙЎЛДОШЕВ.

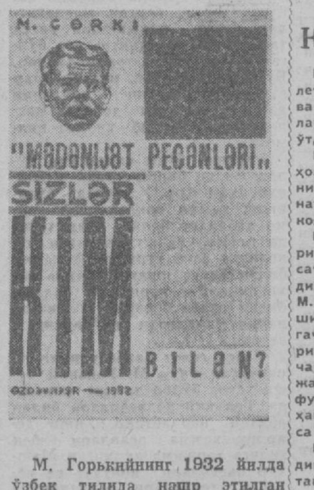

М. Горькийнинг 1932 йилда ўзбек тилида нашр этилган «Маданият печанлари» сизлар кимлар билан?» китобининг муқоваси.

ИЛМИЙ КОНФЕРЕНЦИЯ

Мактабимизда яқинда улуғ пролетар ёзувчиси М. Горький ҳаёти ва ижодига бағишланган ўқувчилар илмий конференцияси бўлиб ўтди.

Конференцияга олдиндан пухта ҳозирлик кўрган эдик. Кутубхонани гўзал қилиб безатдик. Экспонатлар улуғ адиб ҳаёт йўлини ҳикоя қиларди.

Конференцияни мактаб директори, Узбекистон ССРда хизмат кўрсатган ўқитувчи А. Шукуров очди. 9-синф ўқувчиси У. Шайхов М. Горькийнинг «Бўрон қуши қўшиғи» шеърини ёддан айтиб бергач, бирин-кетин ўқувчилар ўзларига топширилган темалар бўйича сўзга чиқадилар. Б. Асқархўжаев, В. Нурмуҳамедов, О. Лутфуллаев каби ўқувчиларнинг адиб ҳақида қилган докладлари айниқса қизиқарли бўлди.

Илмий конференция мактаб бадиий ҳавасқорлари томонидан тайёрланган концерт билан якунланди.

Ш. ИНОЯТОВА,
150-мактаб ўқувчиси.
Тошкент. Киров райони.

1932 йил 26 октябрда А. М. Горький уйида ёзувчилар билан учрашув.

Д. Н. Яр—Кравченко ва А. П. Зарубин чизган расм.

МАКСИМ ГОРЬКИЙ

Павел ЖЕЛЕЗНОВ

(ПОЭМАДАН ПАРЧА)

Ўттиз тўртинчи йил
Август ойида
Адиблар тўпланди,
Биринчи съезд.
Мамлакатнинг ҳамма-ҳамма жойидан
Меҳмонлар йиғилди, бари қардош, дўст.
Бу ерда белорус ўзбекни қучар
Янги романини этиб армуғон.
«Йигирманчи аср Гомери» жўшар,
Шеър айтар
Колхозчи лезгин Сулаймон,
Кекса адиблар ҳам шу ерда ҳозир,
Оппоқ соқоллари ёғду тўкарди.
Ёнида навқирон, комсомол шоир
«Серп и молот»нинг моҳир токари.
Биллурий қандиллар нурдаста янглиғ,
Нур ёғар, нур ёғар, ҳаммаёқ ёруғ.
Колонна ва заллар тамом ёғдуда,
Бари акс этади улкан кўзгуда.
Худди кечагидай ёдимда ҳамон,
Горький сўз бошламай
Бир пас тутоқди.
Деди у: шартмиди «юпитер» шу он,
Ўчириб бўлмасмиш у шамчироқни?
Маърузачиларнинг сўзин эшитгач,
Минбарга қайтадан чиқаркан устоз
Деди: «буйруқбозлик керак эмас ҳеч,
Бунақа ҳуқуқдан бўлганмиз халос!»
Горький сафдошларга бир қараб андак
Ним табассум қилар
Ва сўзлар такрор:
— «Ўргатмоқ — тажриба алмашиш демак,
Ҳа, шундай,
Ўзгача бўлмоғи душвор!»

Лекин хотирамдан жой олди чуқур
Бошқа бир воқеа, бошқа бир ҳолат.
Горькийни қутлади минбарга чиқиб
Меҳнаткаш халқимиз вакиллари шод.
— Ассалом алайкум! — тошкентликлар ҳам
Севикли устозни қучоқлаб ўпди.
Унга кийгиздилар яшил беқасам,
Бошида яшнади гўзал чуст дўппи.
Кейин ишчи Тула кўрсатди ўзин,
Совға этди унга улкан самовар.
Ҳа, оташ самовар, оташ қалб сўзи,
Ёнида-чи, унинг бешотари ҳам бор.
Горький раҳмат айтди барча меҳмонга,
Деди: — «ҳамма совға азиз, таъсирли,
Аммо ростин айтсам, ҳозирча менга,
Туланинг қуроли—милтиқ қадрли!»
Шундай деб милтиқни елкага олди,
Тиғини қаратди тўғри осмонга.
Денгиздай чайқалиб зал ҳам қўзғалди,
— Ҳа, Горький оларкан ёвни нишонга —
Ҳар ерда,
Ҳар қачон ғолиб келамиз!»
Ҳар кимнинг қалбида чайқалди шу ҳис,
Кейин шу ҳаракат, шу нигоҳни ман
Эсладим, ўт кечиб кирганда жангга.
Эсладим, солдатлар ботирлик билан
Майдонда фашистни белагач қонга.
Ҳа, Горький
Кўксини қилганча қалқон
Энг олдинги сафда турган каби тик.
Оташ сўзи билан бўлиб қўмондон
Сафимизда мангу қолди у тирик!

Юсуф ШОМАНСУР таржимаси.

БЎРОН ҚУШИ

ВОЛГА СОҲИЛИДА

Икки улкан дарё — Волга ва Ока бир-бири билан туташган хушманзара ерда жойлашган бу шаҳар киши диққатини ўзига жалб этади. Ҳозир бу ерда қиш, совуқ, ҳаммаёқ қалин қор билан қопланган бўлишига қарамай, шаҳар ўз латофатини йўқотган эмас. Унинг ҳусни-жамоли қишда ҳам ўзига хос ажиб манзара кашф этган, томоша қилиб тўймайсан киши.

Оқ қалпоқ кийиб олган уйлар, уй деразаларидаги табиат нақшлари, қор шодасидан марварид таққан дов-дарахтлар, дарё соҳилида қад кўтарган улкан порт кранлари, қизил ғиштин деворли қадимги Кремль қалъаси, қор уюмларини уёқдан-буёққа тўзғитаётган изғирин шамол, одамлар билан тўла, серқатнов кўчалар... Горький шаҳри билан дастлабки танишувимиз шулардан бошланди. Унинг гўзал ва фусункор қиёфасига мафтун бўлмай илож йўқ.

Мамлакатимизнинг энг йирик ва қадимий шаҳарларидан бири бўлмиш Горький шаҳри дастлаб буюк ёзувчи, социалистик реализм адабиётининг асосчиси Алексей Максимович Горькийнинг номи билан аталганлиги жиҳатидан аҳамиятлидир. Бу ерда Горький туғилди, ўсди, вояга етди. Унинг болалик ва ўсмирлик йиллари шу ерда ўтди. Горький шаҳри буюк адибнинг ватанидир.

Шаҳар тарихи билан танишар эканмиз, бу ердан ажойиб кишилар етишиб чиққанлигини кўрамиз. Максим Горькийдан ташқари, Коммунистик партия ва Совет давлатининг атоқли арбоби Я. М. Свердлов, Н. А. Добролюбов, Н. И. Лобачевский, М. А. Балакирев, машҳур учувчи П. Н. Нестеров сингари қатор талантли кишилар ҳам шу шаҳарда туғилган. В. И. Ленин бу ерга бир неча бор келиб, маҳаллий марксистлар билан революцион иш олиб борган.

Горький шаҳри улуғ ёзувчининг ҳаёти ва ижоди билан чамбарчас боғланган. Алексей Максимович ўз ҳаётининг қарийб ўттиз йилини турли даврларда шу ерда ўтказди. У шаҳарнинг ижтимоий-сиёсий ҳаётида фаол иштирок этди, зўр сабот билан революцион ғояларни тарғиб қилди, халқ оммасини озодлик ва адолат учун курашга даъват этди, қатор бадиий асарлар ёзиб, уларда меҳнаткаш инсонни улуғлади.

Максим Горький яшаган, ижод қилган жойлар бу ерда жуда кўп. Бу хил жойлар сони 100 га яқин бўлиб, уларнинг ҳар қайсиси ўз тарихига эга. Аммо улар биргаликда М. Горький ҳаёти ва ижодининг ёрқин саҳифаларини ташкил этади. Биз улардан айримларинигина кўздан кечирдик, холос.

ЎТМИШГА САЁҲАТ

Автобус Ковалихинская кўчасидаги 33-уй ёнига келиб тўхтади. Уйни томоша қилдик. Максим Горький шу ерда туғилган экан. Тарихий ёдгорлик сифатида сақланиб қолган мазкур уй ёғоч-тахтадан ишланган бўлиб, шу хилдаги рус уйларидан сира фарқ қилмайди. Нижний Новгород (Горький шаҳрининг аввалги номи) ўша пайтда асосан шундай уйлардан иборат бўлган.

— Бу уйнинг ўз тарихи бор, — ҳикоя қилди экскурсоводимиз, — илгари у Алексей Пешковнинг бобаси Каширинга тегишли эди. Василий Васильевич Каширин кустар типидаги бўёқчилик устахонасининг эгаси бўлиб, бироз бойиб олгач, Ковалихинская кўчасида бир нечта уй қуради ва уларни ижарага беради. Аммо кейинчалик унинг бозори касод бўлиб, бу уйларни сотишга мажбур бўлади. Худди шу кезларда Кашириннинг қизи Варвара пермлик йигит Максим Пешков билан танишиб қолади. Улар бир-бирларига кўнгил қўядилар. Отасининг қаршилигига қарамай, Варвара турмушга чиқади ва Максим билан яшай бошлайди. Дастлаб улар бошқа уйда туришади. Варвара билан отаси ўртасидаги муносабат яхшилангач, Кашириннинг мана шу уйига кўчиб ўтишади. Каширин бўлса эски уйига қайтади. 1868 йил 28 март куни Пешковлар оиласида ўғил туғилади, унга Алексей деб исм қўядилар. Алексей оилада тўртинчи бола эди. Унгача туғилган Александр, Екатерина, Василийлар ёшлигида нобуд бўладилар. Пешковлар оиласи бу уйда 1871 йил баҳорига қадар яшайди. Сўнгра улар Астрахань шаҳрига кўчиб кетишади.

Биз уй ичини кўрмоқчи бўлдик. Аммо экскурсоводимиз эътироз билдирди. Маълум бўлишича, ҳозир бу уйда Максим Горький оиласига ҳеч қандай алоқаси бўлмаган бошқа оила яшаркан.

КАШИРИНЛАР УЙИ

Бу ердан тўғри Каширин уйига йўл олдик. «Каширин уйи» деб ном олган бу уй ҳозир музейга айланган. У Успенский (ҳозирги Почтовая) кўчасининг бошланишида жойлашган. Уй деворига ўрнатилган мармар тахтадаги ёзувни ўқиймиз: «Бу уйда ёшлик даврида 1871—1875 йилларда Алёша Пешков (М. Горький) яшаган». Бир қаватли ёғоч уй ёнидаги столба диққатимизни жалб этди. Столба устига ўша даврдан хотира сифатида қолган қадимги кўча фонари ўрнатилганди.

Дарвозадан ичкарига кирамиз. Торгина қия ҳовли, атрофи девор билан ўралган. Девор устида михга ўхшаш темир парчалари қоқиб қўйилган. Рўпарада, ҳовли бурчагида Каширин буванинг бўёқчилик устахонаси жойлашган. Бу хона торгина узун йўлакни эслатади. Ўнгда баланд печка бўлиб, унга учта катта дошқозон ўрнатилган. Афтидан, турли матоларни шу қозонларда бўяшган. Ҳозир эса улар бўм-бўш турибди. Чап томондаги узун тахта устида 3 дона оғир темир дазмол кўзга ташланади. Шу дазмолларга тикилиб, М. Горькийнинг «Болалик» автобиографик повестида тасвирланган қизиқ воқеалар ёдимга тушди. Бу воқеаларни эслаганимда гоҳ кулгим қистар, гоҳ эса юрагимда ўша одамлар тақдирига нисбатан қандайдир ачиниш ҳисси пайдо бўларди. Бу ердаги бошқа асбоблар: бўёққа ишлатиладиган чўмич, катта-катта шиша идишлар, эски фонарь ва ҳоказолар ҳам Каширин буванинг касбикоридан далолат беради.

Бўёқхонага ёнма-ён отхона жойлашган. Бу ерда от-арава анжомларини кўриш мумкин.

Ҳовлини кўздан кечириб бўлгач, уй ичига кирдик. Каширинлар уйи асосан кичик-кичик уч хонадан иборат экан. Хоналар ичи қоронғироқ кўринади, кичик деразалардан ёруғлик кам тушгани учун шундай бўлса керак. Уй ичи торлигини сезиш қийин эмас.

Алёша онаси билан бу ерга келганида уч ёшда эди. Пешковлар Астраханга кетгач, оила бошига оғир мусибат тушади. Оила бошлиғи Максим Савватиевич касалга дучор бўлиб, оламдан кўз юмади. Варвара эса икки ёш бола билан қолади (Алексейдан сўнг Максим туғилган эди). Акулина Ивановна (Горькийнинг она томондан бувиси) уларни Нижний Новгородга олиб келади. Аммо Каширинлар уйида уларни яхши кутиб олмаганлар ҳам бўлди. Каширин буванинг ўғиллари Яков ва Михаил Варварани ота меросига ортиқча даъвогар деб билдилар. Бу уйдан шовқин-сурон, уруш-жанжал, мерос талашиш можароси сира аримасди. Ана шу кўнгилсиз воқеаларни эслаб М. Горький кейинчалик, ҳозир ўтмишни хотирлаб, шундай ҳодисалар рўй берганлигига сира ишонгим келмайди, деб ёзган эди.

Уйнинг кираверишдаги биринчи хонасида Каширинлар ошхонаси жойлашган. Хона ўртасига қадимги стол қўйилган. Чапда баланд печка. Алёша кўпинча шу печка устига чиқиб ётарди. Шипда эски чироғ осиғлиқ. Бир чеккада узун скамейка турипти. Каширинлар оиласида жазога дучор бўлганларни ечинтириб, шу скамейка устига ётқизганлар ҳамда бир боғлам хивич билан савалаганлар. Хивич қуриб қолмаслиги учун Каширин бува уни доим сувга солиб қўяркан. Хона ичидаги бошқа асбоб-анжомларни кўздан кечиришда давом этамиз. Уларнинг ҳар бири Каширинлар ҳаётининг қай йўсинда ўтганлигидан далолат беради. Каширинлар оиласига мансуб бўлган кийимлар, идиш-товоқлар, девордаги суратлар, самовар, гитара — буларнинг ҳаммаси ўз тарихига эга.

Каширин буванинг хонасига ўтамиз. Ундаги анжомлар ўша баджаҳл, гоҳ меҳрибон, золим гоҳ одил, мушкул ҳаёт кечирган чолнинг қиёфасини гавдалантиради. Ундан Горькийнинг бувиси—Акулина Ивановнанинг хонасига ўтилади. Бу хонада қандайдир соддалик, меҳрибонлик, болажонлик руҳи сезилади. Бувисининг ёғоч ўриндиғи, ёстиқ-тўшаклари, кўйлаклари, қўлда тўқиган турли буюмлари ва бошқаларга қараб, Горькийнинг повестида жондан севиб ва ардоқлаб тасвирланган нуроний аёлнинг ажойиб сиймосини кўз ўнгимизга келтирдик...

КОРОЛЕНКО ҲУЗУРИДА

Машҳур рус ёзувчиси Владимир Галактионович Короленко М. Горький ижоди билан биринчи бўлиб танишган киши эди. У Горькийнинг дастлабки ёзган ҳикояларини кўздан кечирибгина қолмай, ёш ижодкорга бир неча бор фойдали маслаҳатлар берган ва уни ижодда тўғри йўл сари етаклаган. Кейинчалик М. Горький ўз ижодий фаолиятида Короленконинг қанчалик буюк роль ўйнаганлигини эслаб, унинг хизматларини алоҳида таъкидлаб ўтади.

Короленко кўчаси, 11 а уй. Бу ерда икки қаватли ёғоч уй бор. 1888—1896 йилларда В. Г. Короленко ўз оиласи билан шу уйда яшаган ва ижод қилган. Максим Горький биринчи марта Короленко билан шу ерда учрашган экан. Бу даврда Короленко ёзувчи сифатида кўпларга танилган, Горькийни эса ҳали ҳеч ким билмасди. М. Горький ёзувчиликка қўл уриб, 1889 йили бир нечта шеър ҳамда «Кекса дуб дарахти ҳақида қўшиқ» поэмасини ёзади ва дастлабки бадиий асарларини тажрибали ёзувчи муҳокамасидан ўтказмоқчи бўлади. Шу мақсадда у Короленконинг уйига келади.

Қиш пайти. Ҳаммаёқни қалин қор қоплаган. Изғирин шамол баданни жунжитади. Ёш Алексей Пешков ёзувчи Короленконинг уйига келганида ҳовлида қор кураётган, тўладан келган, қундуз қалпоқ кийган кишини кўради. Бу одам Короленко эканлигини сира хаёлига келтирмаган Алексей йўлида давом этиб, уйга кираверишдаги зинада тўхтайди.

Шунда ҳалиги одам:

— Сизга ким керак, йигитча?— деб сўрайди.

— Короленко керак эди, — жавоб қилади Алексей.

— Короленко мен бўламан, — дейди ҳалиги одам.

Шу тариқа Горький билан Короленконинг биринчи учрашуви рўй берди. Бу учрашувни Горький кейинчалик «Короленко даври» деган очеркида тасвирлади.

Атоқли ёзувчи ёш Горькийни уйга олиб киради ва унинг поэмасидаги камчиликларни рўй-рост кўрсатиб ўтади. Мен унинг эътирозлари тўғрилигини яхши сездим

А. М. Горький.

<> <>

ва унинг сўзларига қулоқ солиб, ёзувчилик осон иш эмаслигини англадим, деб ёзганди кейинчалик Горький.

Бу учрашув Горькийга шу қадар кучли таъсир қиладики, у ёзувчилик менинг ишим эмас экан, деган қарорга келади ва икки йил ҳеч нима ёзмайди. Кейин эса В. Г. Короленконинг ҳаққоний танқиди ўзига кўп фойда берганлигини тушунди ва янги асарлар ёзишга киришди. Короленко бўлса қўлидан келган ёрдамини аямай, Горькийга ҳамиша мадад бериб турди.

Шунинг учун ҳам М. Горький ажойиб инсон ва ёзувчи Короленкога нисбатан бутун умри бўйи қизғин муҳаббат ва ҳурмат билан қаради.

Революция бўронқуши — Максим Горькийнинг ҳаёти ва ёрқин ижоди, унинг ўлмас асарлари ер юзидаги ҳамма тараққийпарвар инсонларга манзур ва машҳур бўлганлигининг боиси бор. Бу — ёзувчининг инсонни ва унинг қадр-қимматини улуғлаганидир. Бинобарин, М. Горький айтганидек, инсон — бу мағрур жаранглайди!

Т. РАСУЛЕВ,
Горький шаҳри.

Максим ГОРЬКИЙ.

МАРКО АФСОНАСИ

Яшар эди тўқайда пари,
Дарёда у чўмиларди гоҳ.
Балиқчилар тўрига бир кун
Илинди-ю, қолди баногоҳ,
Балиқчилар ҳуркишди, лекин
Улар аро навқирон Марко —
Бағрин очди эҳтирос билан,
Бўса олди паридан танҳо.
Пари бўлиб худди навнихол,
Чайир қўлда тўлғонар экан —
Тикилганча Марко кўзига,
Кулар эди алла нимадан.
У Марконн эркаларди сўнг —
Бўлгунича шоми ғарибон,
Шомда қолди Маркода ҳасрат,
Пари бўлди қайгадир гумдон.
Энди Марко Дунай бўйларин
Эрта-ю, кеч кезади ёлғиз.
Инграб излар: «Қайда у пари?»
Тўлқинлар-чи, кулар:
«Билмаймиз!»
У қичқирди: «Йўқ, сиз
паридан —
Бўса олиб, сўйлайсиз ёлғон!»
Ва парини излаб, Дунайга —
Ўзин отди тентак бу ўғлон.
Чўмиладн Дунайда пари
Чўмилгандай бу гапдан олдин.
Энди йўқдир Марко ва лекин —
Ундан қўшиқ, ҳарақалай, қолди.
Сиз-чи, ерда ожиз қурт каби
Сурғаласиз бенур, бешуур.
На сиз ҳақда тўқилур эртак,
На сиз ҳақда қўшиқ тўқилур!

О. МУХТОРОВ.
таржимаси.

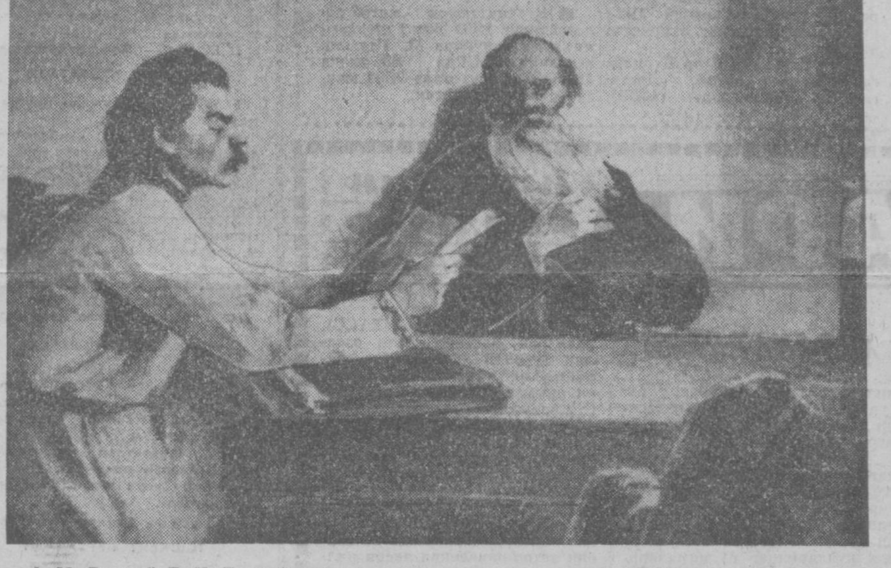

А. М. Горький Л. Н. Толстой ҳузурида. А. И. Макаров чизган расм.

АДИБ ТАРЖИМАИ ҲОЛИДАН

● 1906 йилнинг охиридан бошлаб етти йил мобайнида Горький Италиянинг Капри оролида яшади. 1908 йилнинг апрели ва 1910 йилнинг ёзида В. И. Ленин Каприга, Горький ҳузурига борди.

● 1906 йилда М. Горький «Душманлар» пьесаси ва «Она» повестини ёзди. «Она»нинг қўл ёзмасини ўқиб чиққач, В. И. Ленин Горький билан суҳбат вақтида бу китобнинг айни ўз вақтда ёзилганлиги ва у революцион ишчилар ҳаракати учун жуда фойдали эканлигини таъкидлади.

ГОРЬКИЙ ХОТИН-ҚИЗЛАР ҲАҚИДА

Одатда оналар ҳақида фикр юритганда М. Горькийнинг қуйидаги сўзлари эсга келади: «Ҳаётда барча ғалабаларнинг битмас-туганмас сарчашмаси бўлмиш онани кўкларга кўтарайлик!».

«Инсон эришган энг ҳикматли нарса — аёлни севиш, унинг гўзаллиги олдида таъзим этиш қобилиятидир: оламдаги ҳамма гўзаллик аёлларга бўлган муҳаббатдан пайдо бўлди», — дейди М. Горький.

Муҳтожлик, хўрлик, зулм нима эканини ёшлигидан яхши билган. Ўтмиш хотин-қизларнинг эрксиз, мазлум ҳаёти унда катта ачиниш ҳисси уйғотади. Дин ва эксплуататор жамияти қонунлари томонидан хўрланган аёлларнинг оиладаги аҳволи ҳам аянчли, аёлларнинг ақли-заковати инобатга олинмас эди. Инсонни хўрловчи, камситувчи, инсонлик ҳуқуқларини поймол этувчи бундай ҳаётга нафрат билан қараган Горький ижодида хотин-қизлар ҳаётини акс эттирувчи асарлар кўп эди.

Горький ижодига хос бўлган фазилат — инсон қудратига, унинг келажагига ишонч — хотин-қизлар ҳаётидан олиб ёзилган асарларига ҳам хосдир. Горький «Инсоннинг туғилиши»асарида қийинчиликлар азоб-уқубатлар билан болага ҳаёт берган онани улуғлайди. Онанинг тарих тараққиётидаги ролига катта баҳо беради, унинг кучига, революцион қобилиятига ишонади.

Социалистик реализм адабиётининг ёрқин намунаси бўлган асарнинг «Она» деб аталиши ҳам бежиз эмас. Оиласига, фарзандига бўлган муҳаббат онани улуғ ишга, революция хизматига олиб келади... Эридан қўрққан, унинг калтагидан эзилган, гап сўзлардан хайиққан она — Пелагея Ниловна аста-секин ўзгаради — озодлик йўлини ахтаради. В. И. Ленин томонидан юқори баҳоланган, революция арафасида катта сафарбарлик ролини ўйнаган бу асарда онанинг тарих, жамият тараққиёти олдидаги буюк вазифаси ифодаланди.

Улуғ Октябрь социалистик революцияси ғалабасидан сўнг аёллар тенг ҳуқуқли бўлдилар. Уларнинг жамиятда актив бўлишлари, берилган ҳуқуқлардан фойдаланишлари йўлида Горький катта жонбозлик кўрсатди. Соғлиги туфайли хорижий мамлакатларда туришга мажбур бўлган Горькийни ўтмишда феодал тузум асоратида эзилган Ўрта Осиё аёллари ҳаёти ҳам, янги тузум туфайли қўлга киритган ғалабалари ҳам қизиқтиради.

1928 йилда ёзувчи А. Алматинская Горькийга ўз китобини юборади. М. Горький жавоб хатида «Сиз «Наши достижения» журналига мана шу ўн бир йил ичида Ўрта Осиё аёллари нималарга эришгани тўғрисида очерк ёзиб бера олмайсизми? Очерк ихчам, қизиқарли бўлсин. Бу иш Сизнинг қўлингиздан келади. Кўпроқ далилларга мурожаат этинг» — деб ёзган эди.

II Бутуниттифоқ ёзувчилар съездида қилган докладида ҳам М. Горький ёзувчиларни ўтмишда камситилган, хўрланган аёллар образини асарларга кўпроқ олиб киришга чақирган эди. «Ер юзи аҳолисининг ярмини ташкил қилган аҳоли тарихининг бу эски ва разилона қарзини биринчи навбатда, ва бошқа барча эркакларга намуна бўлсин учун, мамлакатимизнинг эркаклари тўлашлари керак эди. Бундай адабиёт ҳам аёлларнинг иш ва психологиясини шундай ифодалашга уриниб кўриши керакки, токи уларга нисбатан зўравонликдан мерос бўлиб, одат тусига кириб қолган муносабат ўзгарсин, янги муносабат вужудга келсин». Горький орзу қилгани амалга ошди: хотин-қизлар аралашмаган соҳаси энди бизда қолмади. Давлат иши, илм ва фан, қишлоқ хўжалиги — қўяверинг, хотин-қизларсиз тараққиётни тасаввур этиш мумкин эмас.

Аёллар орасидан етишиб чиққан ажойиб адибалар М. Горький традицияларини давом эттириш йўлида катта хизмат қилмоқдалар. Биринчи ўзбек совет ёзувчиси, Горький билан учрашиш, суҳбатида бўлиш шарафига муяссар бўлган Ойдин ижодининг шаклланишига улуғ ёзувчи асарлари катта роль ўйнаган: «Унинг номини эшитар эканман, унинг асарларини ўқир эканман, менда яна янги-янги орзулар туғиларди», — деб ёзган эди Ойдин.

Шу улуғ айём кунларида бизнинг шаънимизга ниҳоят чиройли сўзларни айтган улуғ санъаткор номини зўр ҳурмат ва эҳтиром билан эслаймиз.

М. АМИЛОВА.

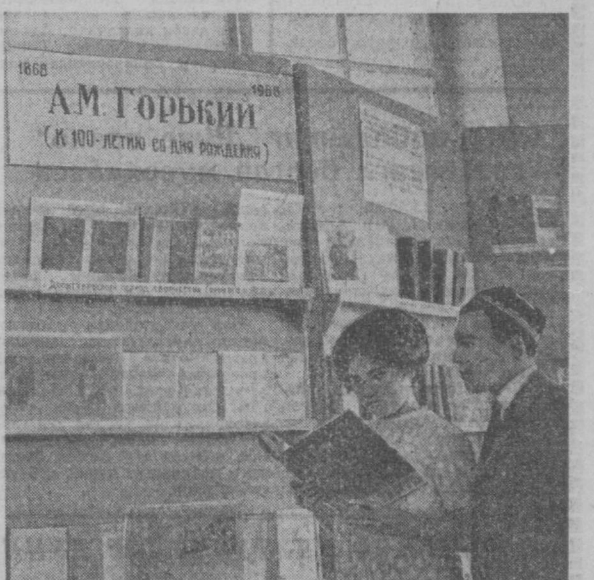

Алишер Навоий номли республика кутубхонасида А. М. Горькийнинг 100 йиллигига бағишланган виставка.
М. Баржонов фотоси, (ЎзТАГ фотохроникаси).

ҲАММА ТИЛДА, ҲАММА ДИЛДА

Инсониятнинг энг буюк кашфиётларидан бири бўлган китобни ҳеч ким Горькийчалик кўп таърифламаган, десак янглишмаган бўламиз.

Унинг «Китобни севинг, у билим манбаидир» ёки «Ўзимиздаги ҳамма яхши хислатлар учун китобдан миннатдорман» каби ажойиб сўзларини ҳар биримиз мактаб дарсликларидаёқ билиб, ўқиб олганмиз, улар қалбимиз, хотирамизга чуқур сингиб кетган. Китобга бўлган бундай зўр меҳр-муҳаббат сатрларини улуғ адибимизнинг автобиографик қиссаларида ҳам, ҳикоя, очерк, танқидий мақолаларида ҳам, юзлаб кишиларга ёзган хатларида ҳам кўплаб учратасизки, бу сизда китобга ихлос уйғотади.

Горький асл инсонни, унинг ижодий, ақлий ва жисмоний камолотини, бахт-саодат ва эрк учун курашини улуғловчи китобхонларни «ҳаёт дарслиги», деб атарди. Унинг ёзган асарларини ҳам худди шундай ҳаёт дарслиги дейиш мумкин Горькийнинг инсониятга қолдирган неча ўнлаб китобларини эндиликда гўзаллиги ва куч-қудрати билан бутун дунёни ҳайратга солган рус адабиётининг ажойиб намуналари сифатида дунёнинг ҳамма бурчакларида учратиш мумкин.

«Бизнинг адабиётимиз — бизнинг фахримиз, бизнинг миллат сифатида яратган нарсаларнинг энг яхшисидир», деб ёзган эди у. Эндиликда Горький бутун жаҳонда ана шу адабиётнинг улкан вакили, маданият арбоби, пролетар адабиётининг асосчиси сифатида маълум ва машҳурдир. Буни Горький асарлари дунёнинг турли мамлакатларида турли тилларда нашр қилинганлиги тўғрисидаги қуйидаги айрим маълумотлардан ҳам билишимиз мумкин.

1900—1955 йиллар ичида Максим Горький асарлари чет элда 2900 марта 47 тилда босиб чиқарилган, 6470 марта таржима қилинган. Кейинги 1958—64 йилларда эса дунёда унинг 600 га яқин китоби таржима қилинди.

Буюк ёзувчининг асарлари чет элда кейинги вақтларда ҳам қайта-қайта таржима этилмоқда, нашр қилинмоқда. Масалан, Норвегияда Горький асарларининг 6 томлиги чиқарилди. Францияда эса 22 томлик асарлар тўпламини босиб чиқариш тугалланди. Англия ва Францияда эса «Болалик», «Одамлар орасида», «Менинг дорилфунунларим» трилогиясининг янги нашрлари китоб магазинларида пайдо бўлди. Машҳур «Она» повести эса АҚШ, ГФР ва Францияда қайта чиқарилди. «Италия эртаклари» эса айрим китоб ҳолида ГФР ва Индонезияда нашр қилинди. Югославиянинг Скопле шаҳрида македон тилида Горькийнинг болаларга атаб ёзган асарлари чиқди. Аргентинада эса «Горький адабиётдаги педагог сифатида» номи билан адабий-танқидий мақолалар тўпламини учратиш мумкин. Италия халқлари тилларида ҳам улкан адибнинг қатор асарлари китоб бўлиб чиқди.

Табиийки, биз бу ерда фақат айрим мамлакатларнигина тилга олдик. Горький ҳикоялари, қисса ва романлари, жўшқин публицистик ва танқидий мақолалари ҳозирда фин ва ҳинд, япон ва корейс, араб ва немис, турк ва испан, бошқа ўнлаб тилларга ҳам таржима қилинган.

М. Горький ватани бўлмиш бизнинг мамлакатимизда улуғ пролетар адиби, маданиятимизнинг атоқли арбоби, ёзувчиларимизнинг катта устози, айниқса зўр ҳурмат-иззат билан тилга олинади. Халқимиз унинг асарларини ҳамиша севиб ўқийди, ардоқлайди, улардан яшаш ва курашни ўрганади.

Горький асарлари революциядан аввалги йилларда бир миллиондан ортиқроқ нусхада босиб чиқарилган эди. Совет даврида эса улар салкам 2700 марта нашр этилди. Уларнинг жаъми нусхаси бир юз ўн миллионга яқинлашиб қолди.

Горький бепоён мамлакатимиздаги ҳамма қардош халқларнинг ҳам қадрдон адибидир. СССР халқларининг олтмишдан ортиқ тилига таржима этилганлиги — бунинг яққол далили эмасми? Ўзбек тилида эса унинг уч жилдлик тўплами яқиндагина нашр этилди.

М. Горькийнинг дастлабки асарлар тўплами совет даврида 1924—1928 йилларда ўн минг нусхада нашр этилган эди. Кейинчалик чиқарилган ўттиз томлик тўплам эса 350 минг нусхада чоп қилинди. Биргина «Она» повести 200 марта 54 тилда етти миллион нусхада босиб чиқарилди.

Улкан адибимизнинг 100 йиллик юбилейи шарафига нашрга тайёрланаётган унинг асарлари юқоридаги рақамларга яна рақамлар қўшади. Юбилейга атаб, 136 асар босиб чиқарилади. Шулар орасида «Прогресс» нашриёти томонидан инглиз (беш томлик), испан, араб, форс ва бошқа тилларда чиқарилаётган китоблар ҳам бор.

Яқинда Иттифоқ Министрлар Совети ҳузуридаги матбуот комитети М. Горький номидаги Жаҳон адабиёти институти иштирокида улкан совет ёзувчиси ва арбоби асарларининг тўла академик нашрини тайёрлашга қарор қилди. «Наука» нашриётида чиқариладиган янги тўплам Алексей Максимовичга қўйилган энг улуғвор ёдгорликдир. Жами олтмиш уч жилддан иборат бўладиган бу нашрда адибнинг бадиий асарлари (25 том), уларнинг турли вариантлари (8 том), танқидий—публицистик асарлари (12 том), ҳамда мактублари (18 том) ўрин олади. Унга ҳали бизга маълум бўлмаган 150 дан ортиқ асар ҳам киритилади.

Мамлакатимизнинг бошқа йирик нашриётлари ҳам шунингдек янги асарлар тўпламларини нашрга тайёрлаб қўйган. Жумладан, Москвадаги «Бадиий адабиёт», «Ёш гвардия», «Болалар адабиёти» нашриётларида ёзувчининг уч жилдлик ва бир жилдлик тўпламлари чиқарилади. Москванинг «Фан» нашриёти эса «Босилмаган мақола ва парчалар» китобини, «Ёш гвардия» нашриёти эса «Адабий портретлар» тўпламини, «Совет ёзувчиси» нашриёти К. Фединнинг «Горький бизнинг орамизда. Абадий ҳаёт лавҳалари» номли машҳур китобини китобхонларга тақдим қилади. Ўзбек тилида ҳам бошқа қардош тиллардаги сингари, Горькийнинг янги асарлар тўплами тайёрланди.

Максим Горький номи шу кунларда дунёнинг турли мамлакатларида неча ўнлаб тилларда қайта-қайта тилга олиняпти. Унинг инсонга жўшқин меҳр-муҳаббат ҳисси билан тўлиқ асарлари ўқиляпти, ўрганиляпти, эрк, адолат, тинчлик ва социализм учун курашга даъват қиляпти Горький номи жаҳонда мағрур янграмоқда!

И. СУЛТОНОВ.

ДАНКО

Ҳали бола экан, кичик ёшида,
Йўқлик гирдобига етди бу дунё.
Ҳали бола экан, унинг бошида
Айлана бошлади буюк муаммо.
Аммо билмас ҳали қайдадир тугун,
Қайдадир занжирнинг узилар жойи,
Буюк Россияни қуршаган бир тун,
Россияда одам нонининг гадойи.
Ёниқ юрагини чулғади бир ғаш,
Чулғади исёнкор сўнгсиз бир олов.
Қайғуни кўрди у инсонда яккаш
Бутун Россияни кезганда яёв.
Заҳматдан элининг қуриган ҳоли,
Гиёҳдек эзарди уни ғам тоши.

Данко бўлиб шунда унинг хаёли
Мовий кўкка дадил кўтарарди бош.
Ловуллаб ёнади чўғ мисол юрак
Кафтида қип-қизил қон бўлган қуёш.
Энди бегонадир қўрқув ва титроқ,
Ортидан эргашар барча қари-ёш.
Ўрмон шовуллайди, қуриб мажоли
Улар боришади кенг ерга қадар.
Шундай буюк эди Горький хаёли
Шундай ростгўй эди бу улуғ падар.
Уларни қаршилар гўзал бир макон,
Данко йиқилади ўлимдан ҳуррам.
Бироқ данкоrazларни яратган инсон,
Данко бўлиб қолди энди ўзи ҳам.

Келди ҚОДИРОВ.

КАТТА ФУТБОЛ СТАРТДА

Бугун Тошкентда мамлакат 30-юбилей чемпионати муддатидан аввал старт олади. Тошкентнинг «Пахтакор» футболчилари Москва торпедочиларини қабул қиладилар. Командалар янги мавсумга қандай тайёргарлик билан келишди, уларнинг бу йилги имкониятлари ва режалари қандай? Ана шу саволларга жавоб олиш учун «Тошкент ҳақиқати» мухбирлари С. МУСАЕВ ва Ш. УМУРЗОҚОВ команда устозлари билан суҳбатлашдилар.

«ПАХТАКОР» КОМАНДАСИНИНГ КАТТА ТРЕНЕРИ ЕВГЕНИЙ ИВАНОВИЧ ЕЛИСЕЕВ бундай деди:

— Йигитларимизнинг кайфияти яхши. Буни шу нарсадан билиш мумкинки, улар «Торпедо» билан муддатдан илгари ўйнашга тайёрмиз, деб айтдилар. Бизнинг розилигимиз билан бу ўйин бугун ўтказилмоқда. Футболчилар «жанг»га шай эканликларини уларнинг ана шу қарори кўрсатиб турибди.

— Мавсумга тайёрланишда нималарга кўпроқ эътибор берилди?

— Команда аъзоларининг жисмоний жиҳатдан тайёргарлиги мени сира-сира қаноатлантирмаган эди. Шунинг учун ҳам йигитларни жисмоний жиҳатдан чиниқтиришни асосий вазифа қилиб қўйдик. Мана, икки ярим ойдан буён енгил атлетика тренери Виктор Иванович Афанасьев команда билан мунтазам ишлаб келаяпти. Бошқа ҳамма коллективларга қараганда биз бу соҳада футболчиларга катта нагрузка юклатганмиз. Ҳозир команда 90 процентининг жисмоний тайёргарлик соҳасида талабга жавоб бера бошлаганлигини таъкидлаш керак. Яқинда ўтказилган енгил атлетика кроссида футболчилар 75 минут тўхтовсиз югуриш машқига чидаш бердилар.

Тактик тайёргарликнинг ҳам мазаси йўқ эди. Комбинацион ўйинга ҳавас кўринмасди. Кейинги кунларда ана шу камчиликларни тугатишга катта эътибор бердик. «Олға» командаси билан ўтказган сўнгги репитициямиз футболчиларнинг комбинацион ўйинга кўника бошлаганликларини кўрсатди. Агар ана шундай услубда ўйнасак, бугун «Торпедо» билан бўладиган ўйиндан дуруст натижа кутиш мумкин. Мен командани яхлит бир машинага айланишини ва бу машинада ҳамма винтлар баравар ишлашини истардим. Чунки ҳозирги вақтда якка солистлар иш бермай қўйди.

— Бу йил «Пахтакор» шарафини кимлар ҳимоя қилади?

— Ҳозирча 13—14 ўйинчи асосий составда ўйнай олади. Лекин бу етарли эмас. Разервлар ҳақида жиддийроқ қайғуриб, командани кучли ўйинчилар ҳисобига тўлдириш лозим.

— Мавсум арафасида дарвозабон Н. Любарцев, ҳимоячилар С. Доценко, В. Штерн, Р. Зокиров, А. Иноятов, В. Суюнов, М. Шарипов, ярим ҳимоячилар В. Солохо, Р. Юнусов, Ҳ. Раҳматуллаев, ҳужумчилар Э. Абдураимов, Б. Иброҳимов, В. Бектошев, Т. Исоқов, В. Козинлар асосий составдан жой олдилар.

— Команданинг бу йилги имконияти қандай?

— Ўтган йилгидан дуруст натижага эришишга ҳаракат қиламиз. Кучли ўнликка кирсак — бу катта ютуғимиз бўлади.

«ТОРПЕДО» КОМАНДАСИНИНГ ТРЕНЕРИ ВЛАДИМИР ИВАНОВИЧ ГОРОХОВ БИЛАН СУҲБАТ.

— Бу йил «Торпедо»нинг режалари қандай?

— Қайси ўринга даъвогарлик қилишимни айтмайман. Лекин командамиз кейинги пайтларда мамлакатдаги энг пешқадам клублар қаторидан ўрин олган экан, ана шу шуҳратни қўлдан бериб қўймасликка ҳаракат қиламиз.

Биласизми, ўтган йил ва бу мавсумнинг бошланиши йигитларимиз учун машаққатли бўлди. Қишда ҳам кубок ўйинларини ўйлаб чиқдик. Ҳозир икки қуённи қувлаяпмиз. Иккаласини ҳам тутсак, деган ният бор. Бу ҳазил, албатта. Лекин чемпионатни муваффақиятли бошлаш ва Европа кубогининг ярим финалига чиқиш ниятидамиз.

— «Торпедо» бошқа командаларга нисбатан мавсумга барвақтроқ тайёрланди. Бу чемпионатни кўнгилдагидек бошлашга имкон берса керак.

— Шубҳасиз.

— Валерий Воронин бу йил ҳам ўйнайдими?

— Бугун «Пахтакор» билан бўладиган учрашувда уни майдонга тушириш ниятимиз бор.

— Бугунги составни айтиш мумкинми?

— Гарчанд бу сир бўлса ҳам айтишим мумкин. «Кардифф-сити» билан бўлган учрашувдаги составда ўйнаймиз. Фақат Паис майдонга тушмаса керак. У енгил шикастланган. Бунинг устига ўтган куни Паисни дублерлар составида синаб кўрдик.

— Бугунги ўйин қандай бўлади?

— Бу — 3 апрелда «Кардифф-сити» билан бўладиган учрашувимиз олдидан биз учун сўнгги катта синов бўлади.

— Пахтакорчилар ҳақида қандай фикрдасиз?

— Бу йил тошкентликларнинг ўйинини кўра олмадик. Мен ҳам, Валентин Кузьмич Иванов ҳам. Лекин шуни айтиш керакки, умуман, «Пахтакор» пойтахт футболчилари учун хавфли рақиб ҳисобланади. Биз командаларни кучли ва кучсиз деб ажратмаймиз. Кучсиз команда олий лигада ўйнамайди-ку!

Ҳамшаҳарларимизга ҳам, тошкентликларнинг иккинчи севимли командаси бўлиб қолган торпедочиларга ҳам янги мавсумда катта муваффақиятлар тилаймиз.

Бу сурат бугунги рақибларнинг ўтган йилги учрашув пайтида олинган. А. Угай фотолари.

Суратда: «Пахтакор»нинг бугунги рақиби — «Торпедо» футболчиларини кўриб турибсиз.

АДИБ ТАРЖИМАИ ҲОЛИДАН

● М. Горький 1907 йилнинг май ойида Лондонда бўлиб ўтган партия V съездида қатнашди, В. И. Лениннинг кураши ва унинг ғоялари тантанасини ҳаяжон билан кузатиб борди.

● 1913 йилда у «Просвещение» большевистик журнали бадиий адабиёт бўлимига муҳаррирлик қилди.

● Революцияга қадар ёзувчи ўзининг «Болалик» ва «Одамлар орасида» автобиографик асарларини ёзди. Шу трилогиянинг учинчи асари — «Менинг университетларим» повести 1923 йилда ёзиб тугалланди.

● Адиб энг яхши асарларидан бири «Артамоновлар иши» романини 1925 йилда эълон қилди.

● 1928-1929 йилларда Горький Совет Иттифоқи бўйлаб саёҳат қилади. Саёҳат таассуротлари асосида «Советлар Иттифоқи бўйлаб» очерклари эълон қилинди.

● «Клим Самгиннинг ҳаёти» романи устида Горький 1925 йилдан то умрининг охиригача ишлади.

● М. Горький «Егор Буличёв ва бошқалар» (1932), «Достигаев ва бошқалар» (1933), «Васса Железнова» (1935) каби машҳур пьесалар ёзди.

● 20-йиллар охири ва 30-йилларнинг бошида Горький қатор совет журналларини ташкил этди ва муҳаррирлик қилди.

● 1932 йилда ижодий фаолиятининг 40 йиллиги муносабати билан ёзувчи Ленин ордени билан мукофотланди.

● 1934 йилнинг 17 августида Горький раислигида Совет ёзувчиларининг Бутуниттифоқ I съезди очилди. Горький совет адабиётининг тараққиёти тўғрисида доклад қилди. Съезд уни Совет Ёзувчилари союзи правлениесининг раиси қилиб сайлади.

● М. Горький СССР Марказий Ижроия Комитетининг аъзоси, Москва Советининг депутати бўлиб сайланган эди.

● М. Горький 1936 йилнинг 18 июнида вафот этди. У Москвадаги Қизил майдонда дафн этилди.

● Бутуниттифоқ китоб палатасининг 1967 йил 1 июлдаги маълумоти бўйича М. Горький асарлари СССРда 83 тилда 107653 минг нусхада 2691 марта босиб чиқарилган.

Дунё хабарлари

МАМЛАКАТЛАР — ОДАМЛАР — ВОҚЕАЛАР

Горькийга бағишланган виставка

БЕЛГРАД. Белградда Максим Горький туғилган куннинг 100 йиллигига бағишланган виставка очилди. Виставкадаги катта қизил албонга «Инсон деган сўз мағрур жаранглайди» деган сўзлар ёзиб қўйилган.

Виставкадаги 300 экспонат орасида буюк пролетар ёзувчиси асарларининг серб-хорват тилида босиб чиқарилган дастлабки нашрлари, совет-югослав нашриётлари босиб чиқарган асарлари, ёзувчининг ҳаёти тўғрисида ҳикоя қилувчи фотосуратлар бор.

Белград театрларининг етакчи артистлари виставкани очиш олдидан Максим Горький асарларидан парчалар ўқиб бердилар.

ЖАНУБИЙ ВЬЕТНАМДАГИ УРУШ ҲАРАКАТЛАРИ

ПАРИЖ, 26 март. (ТАСС). Халқ озодлик қуролли кучларининг қисмлари Жанубий Вьетнамнинг турли районларида Америка ва Сайгон қўшинларининг позицияларига ҳужум қилишни давом эттирмоқдалар.

Кейинги кунларда 1-тош йўл ёқасидаги жойларда шиддатли жанглар бўлди. Франс-Пресс агентлиги мухбирининг Сайгондан хабар беришича, Сайгондан 45 километр чамаси наридаги Чангбан шаҳри районида қаттиқ жанглар бўлган. Халқ озодлик қуролли кучларининг бўлинмалари кеча ҳужум қилиб ана шу шаҳардан саккиз километр шарқда ва тўққиз километр ғарбда Америка-Сайгон қўшинларининг икки аванпостини яксон қилганлар. Америка қўмондонлиги ўзининг 25-пиёда аскарлар дивизиясидан мадад кучлар, танк ва самолётлар юборишга мажбур бўлган. Шу вақтда халқ озодлик қуролли кучларининг жангчилари, 1-тош йўлнинг бошқа бир участкасида Сайгондан 12 километр ғарби-шимолда 9-қўғирчоқ авиадесант дивизиясига қарши жанг қилганлар. Агентликнинг хабар беришича 1-тош йўл районида бугун жанглар давом этган.

Халқ озодлик қуролли кучларининг жангчилари Донгхадаги Америка базасини ракеталардан ўққа тутганлар. Американинг Фубайдаги бошқа бир базаси ҳам ўққа тутилган. Агентликнинг хабар беришича, база территориясига 53 ракета ва мина тушган. Базага моддий зарар етказилган.

Озодлик қуролли кучларининг жангчилари Сайгондан 35 километр шимоли-ғарбда бугун қўғирчоқ қўшинлар ротасини миномётлардан ўққа тутганлар.

Америка денгиз пиёда аскарларининг Кхесандаги қалъаси районида жанглар давом этаётир. Агентликнинг хабар қилишича, американликлар калъани қуршаб олаётган халқ озодлик кучларининг бўлинмаларига қарши «В-52» оғир стратегик бомбардимончи самолётлардан фойдаланишга ҳозир ҳам мажбур бўлмоқдалар.

Американликларнинг Сайгондан 15 километр шимоли-ғарбда жойлашган артиллерияси бугун адашиб, Сайгон режими қўшинлари бўлинмаларини ўққа тутган. Натижада қўғирчоқ қўшин ҳарбий хизматчиларидан 27 киши ўлдирилган ва ярадор қилинган.

ХАНОЙ, 26 март. (ТАСС). Жанубий Вьетнам Халқ озодлик қуролли кучларининг бўлинмалари март ойининг биринчи ярмида Кантхо вилоятида бўлган жангларда душманнинг 1503 солдат ва офицерини, шу жумладан 320 американликни сафдан чиқардилар. Жанубий Вьетнам ватанпарварлари душманнинг олти самолётини уриб туширдилар, уч ҳарбий кемасини сувга ботирдилар ёки шикастлантирдилар, ҳамда 17 ҳарбий автомашинасини яксон қилдилар ва шикастлантирдилар.

Вьетнам Информация агентлиги Озодлик агентлиги маълумотларига асосланиб хабар беради: Халқ озодлик қуролли кучларининг жангчилари Жанубий Вьетнамдаги Тхузаумот вилоятида 18 мартгача давом этган уч кун ичида душманнинг 565 солдат ва офицерини, шу жумладан 365 американлик ҳарбий хизматчини қириб ташладилар. Жанубий Вьетнам ватанпарварлари 13 ва 18 мартда Тхиатхиен вилоятида душманнинг етти самолётини уриб туширдилар.

Л. Свобođанинг „Руде право“ газетасига берган мусоҳабаси

ПРАГА, (ТАСС). ЧТК агентлигининг хабар беришига кўра, армия генерали Свобода Чехословакияда чиқадиган «Руде право» газетасида эълон қилинган суҳбатда қуйидагиларни айтди: «Биз Совет Иттифоқи билан иттифоқ бўлишнинг қатъий тарафдоримиз. Буни ҳар бир граждан билиб олиши керак».

«Лекин Чехословакия Социалистик Республикаси билан СССР ўртасидаги муносабатлар ақл ва идрок иши бўлмоғи керак,—деди сўнгра Л. Свобода. — Мен ҳозирги замон сиёсатини амалга оширишни назарда тутаяпман. Ҳар қандай ҳолда ҳам биз Совет Иттифоқига суяна оладиган бўлсак, ўзимиз шундай ҳаракат қилишимиз керакки, бизнинг совет дўстларимиз ҳам тамомила бизга суяна оладиган бўлсинлар.

Мен Чехословакия Коммунистик партиясининг ҳаракат программасига ишонаман. Бу программа фақат коммунистларнигина эмас, бутун халқнинг ҳам иши бўлмоғи керак... Биз хатоларимизни қандай зўр ғайрат билан танқид қилган бўлсак, шундай зўр ғайрат билан ишга киришимиз керак, деб ҳисоблайман».

Берлиндаги Максим Горький номли театр.
АДН—ТАСС фотоси.

ЭФИОПИЯДА ЎҚИТУВЧИЛАР КУНИ

АДДИС-АБЕБА. Эфиопиянинг 12 мингдан ошиқ ўқитувчиси ўқитувчилар кунини тантанали равишда нишонлади. Маориф министри Акалеворк Абтевольд мамлакат ўқитувчиларига қилган мурожаатида уларни ўз иттифоқларини мустаҳкамлашга, ўз олдиларида турган ҳамма қийинчиликларни енгиб ўтишга чақирди. «Миллат сизларга муҳтож,— деди у,— саводсизлик — ҳаммамизнинг душманимиз, бинобарин шу душманга қарши ҳаммамиз биргалашиб кураш олиб бормоғимиз лозим». (ТАСС).

КАРЛ МАРКС ТУҒИЛГАН КУННИНГ 150 ЙИЛЛИГИ ОЛДИДАН

УЛАН-БАТОР. Монголия Халқ Революцион партияси Марказий Комитетининг Сиёсий Бюроси илмий коммунизм асосчиси Карл Маркс туғилган куннинг 150 йиллигига тайёргарлик кўриш ва шу кунни ўтказиш тўғрисида қарор қабул қилди.

Монголия шаҳарлари ва аймоқларида барча мамлакатлар меҳнаткашлари улуғ йўлбошчисининг ҳаёти ва революцион фаолияти тўғрисида фото виставкалар, лекция ва илмий конференциялар ташкил қилинади. Карл Маркснинг гениал «Капитал» асари монгол тилига таржима қилинмоқда. Бу китобни нашр қилишни шу йилнинг ўзида бошлаш кўзда тутилмоқда.

ЯПОНИЯДА ЗИЛЗИЛА

ТОКИО. 25 мартда Япониянинг жанубидаги Кюсю оролида кучли зилзила бўлди. Японияда расм бўлган 7 балли система бўйича кетма-кет ҳар бири 5 баллдан бўлган икки кучли силкиниш натижасида Эбино ва Иосимацу шаҳарларининг аҳолисига катта зарар етди. 300 дан ортиқ уй-жой вайрон бўлди, тош йўллар яроқсиз ҳолга келди, ерлар ўпирилди ва кўчди. (ТАСС).

Родезияда партизанларнинг жанговар ҳаракатлари

ДОРУССАЛОМ. Энди Африка партизанларининг ҳаракат районы Солсберидан шимол томон Родезиянинг бутун территориясига тарқалиб кетди. Африкалик Зимбабве халқи союзи билан Жанубий Африка Республикаси Африка миллий конгресси бирлашган қўмондонлигининг Лусакадаги қароргоҳи эълон қилган ахборотда шундай дейилади.

Ахборотда келтирилган маълумотларга кўра, озодлик учун Африка курашчиларининг сўнгги ҳужуми бошлангандан бери ўтган ўн кун давомида ирқчилар жами бўлиб 56 кишини талафот бердилар. (ТАСС).

АГРЕССИЯ ҚОРАЛАНДИ

РАВАЛПИНДИ. «Исроилнинг Иорданияга қилган сўнгги ҳужуми қасддан қилинган ваҳшийларча агрессиядир», деб ёзади «Покистан таймс» газетаси. Газета Исроил Яқин Шарқдаги танглик тўғрисида Бирлашган Миллатлар Ташкилоти қабул қилган резолюцияларни номуссизларча бузди, шу ташкилот уставини поймол қилди, деб таъкидлайди.

Газета Исроилга нисбатан таъсирчан чоралар кўрилишини талаб қилади. (ТАСС).

Реклама ва эълонлар

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

(3-канал)

10.55 — Кўрсатишлар программаси. 11.00 — Чегарачи ўғли (ёш томошобинлар театридан олиб кўрсатилади).

13,15 дан — Москва кўрсатади.

ТОШКЕНТ КУРСАТАДИ

17.55 — Кўрсатишлар программаси.

Рус тилида: 18.00 — Телеянгиликлар. 18.15 — Качалов кўчаси, 6 уй (телефильм). 18.50 — Горький қандай эди (100 йиллигига бағишланган кино эшиттириш).

Ўзбек тилида: 19.55 — Телеянгиликлар. 20.10 — В. И. Ленин ва М. Горький. 20.25 — Дил куйлари. Концерт. 21.00 — Ярим аср йилномаси. 1928 йил (кўп серияли ҳужжатли фильм).

22.00 дан — Москва кўрсатади.

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

(5-канал)

Ўзбек тилида: 18.00 — Ўқув эшиттиришлар программаси. Ўқув фильмотекаси жавонида (ўқитувчилар учун консультация). 18.30 — Студентлар учун олий математикадан машғулот. 19.30 — Студентлар учун немис тилидан 18 машғулот.

20.00 дан — Москва кўрсатади.

ТОШКЕНТ КУРСАТАДИ

22.00 — Бадиий фильм.

УЧИНЧИ ПРОГРАММА

(9-канал)

Рус тилида: 20.00 — Яхши кайфият ижодкорлари. 20.10 — Қуёш болалари (фильм-спектаклнинг 1 ва 2 серияcлари).

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМЛИ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРДА — 28/III да кундуз Боғчасарой фонтани, кечқурун Русалка, 29/III да кундуз Семурғ, кечқурун Травиата.

ҲАМЗА НОМЛИ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 28/III да кундуз Вероналик икки йигит, кечқурун Душманлар, 29/III да кундуз ва кечқурун Душманлар.

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 28/III да Момо ер, 29/III да кундуз Фарҳод ва Ширин, кечқурун Катта концерт.

КИНО

Қора автомобиль — «ЧАЙКА», «СПУТНИК», «ЎЗБЕКИСТОН», «ДРУЖБА» (2-залда), НАВОИЙ номли (кундуз ва кечқурун).

Найрангбоз — «ДРУЖБА» (1-залда), «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

Татьянанинг куни — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ», «ВОСТОК», «МОСКВА» (кундуз ва кечқурун).

Урмон куйлари (эрталаб соат 9-яримда), Шоҳ Султон ҳақида эртак (эрталаб 11 да), Эркак ва аёл (кундуз ва кечқурун): — САНЪАТ САРОЙИ.

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА ҲАР КУНИ
Энг ёш ўргатувчи
БОРИС ДЕНИСОВнинг
УЗИ УРГАТГАН
ШЕРЛАР ГРУППАСИ
билан
ГАСТРОЛЛАРИ

Гиламда — РСФСР да хизмат кўрсатган артист Борис Вяткин.

Билетлар сотилмоқда.

Коллектив бўлиб кўриш учун заявкалар қабул қилинади.

Олдиндан билет сотиш кассаси ишламоқда.

ҲАМЗА НОМЛИ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА
28, 29, 31 мартда
ЯНГИ СПЕКТАКЛЬ
(3 кўринишли драма)

ДУШМАНЛАР

(М. Горький туғилган куннинг 100 йиллиги муносабати билан)
Постановкачи — Александр МУАТ
Режиссёр — Ўзбекистон ССР халқ артисти Амин ТУРДИЕВ.
Рассом — Николай ЭПОВ.

МАРКАЗИЙ «ПАХТАКОР» СТАДИОНИДА
28 мартда
СССР биринчилиги учун «А» класс командалари ўртасида
ФУТБОЛ
«ТОРПЕДО» (Москва) — «ПАХТАКОР»
Кеч соат 6 яримда бошланади.

ГРАЖДАНЛАР ДИҚҚАТИГА!
«ЁШЛИК» ТУРИСТИК ПОЕЗДИДА
5 майдан 24 майгача
Тошкент— Харьков — Киев — Минск— Вильнюс — Рига — Таллин — Ленинград — Москва — Тошкент маршрутлари билан саёҳат қилишни истаганлар туризм бўйича Тошкент область советидан:
170 сўмга
ЙУЛЛАНМА ОЛИШЛАРИ МУМКИН
Мурожаат учун адрес: Тошкент 60, Т. Шевченко кўчаси, 44-уй.

«УЗЭЛЕКТРОМОНТАЖ» МАХСУС трестининг
2-ТОШКЕНТ МОНТАЖ БОШҚАРМАСИГА
прораблар ва электр жиҳозлари монтажи бўйича усталар, моддий бўлим бухгалтери, секретарь-машинистка, 2, 3, 4, 5 ва 6 разрядли электр монтёрлари
КЕРАК
Меҳнат ҳақи ишбай-мукофот тариқасида тўланади.
Мурожаат учун адрес. Тошкент шаҳар, Коммуналь сквери кўчаси, 11 уй (7, 10, 11 трамвайларнинг «Лахути» бекати).

Редактор А. ИСМОИЛОВ.

«ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ» («ТАШКЕНТСКАЯ ПРАВДА») — Орган Ташкентского обкома КП Узбекистана, областного Совета депутатов трудящихся.

Бизнинг АДРЕС: Тошкент, «Правда Востока» кўчаси, 26 уй

РЕДАКЦИЯ ТЕЛЕФОНЛАРИ: Редактор — В35212, Редактор ўринбосарлари — В35885, В36232, Масъул секретарь — В34808, Пропаганда, адабиёт ва санъат бўлимлари — В31936, Саноат, транспорт ва қурилиш бўлими — В33786, Партия турмуши, Ахборот ва спорт бўлимлари — В35811, Қишлоқ хўжалиги, фан, мактаб ва олий ўқув юртлари бўлимлари — В39050, Совет қурилиши, маиший хизмат ва шаҳар хўжалиги бўлими — В38761, Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — В34048, Эълонлар бўлими — В38142, Коммутатор — В30249 дан В30258 гача.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бирлашган нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри.

Р. 10039. ИНДЕКС — 64697. № Б — 1829.